કર્તા અને પ્રકાશક.

ઝવેરી અમરચંદ માણેકચંદ
ઘડિયાળી.

પારસી ગલી--ફોરબસ સ્ટ્રીટ.

મુંબઈ, નં. ૩.

પ્રિન્ટર —

મગનલાલ જમનાદાસ.

શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું,

૩૫૫ નાગદેવી રોડ

મુંબઈ, નં. ૩.

[illegible]

The [illegible] Printing Works, Bombay

જલદી બહાર પડશે.

વિજય કળા.

ચિત્રો સાથે.

દુનિયામાં અને જીવનમાં વિજય મેળવનાર ખરા કાયદાઓ
અતિ સરળ રીતે આ ગ્રંથમાં વર્ણવવામાં આવ્યા છે.
“વીસમી સદી”માં છપાયલા લેખમાં મોટો વધારો કરી
આ પુસ્તક છપાવ્યું છે.

અગાઉથી ગ્રાહક થનારને–રૂપીઆ બે.

પાછળથી ગ્રાહક થનારને–રૂપીઆ ત્રણ.

લખો.

ઝવેરી સાકરચંદ માણેકચંદ ધડીઆળી.

[illegible] – મુંબઈ, ૩.

પણ તે છતાં તે પ્રકટ થવાનું નિર્માણ હમણાંસુધી ન હતું. વર્ષો પસાર થતાં ગયાં-માગણી તે પ્રકટ થવા માટે બની શકે તે માટે અત્યંત ઉત્કંઠા છતાં, શંકા લાગતી હતી, પણ આખરે લગભગ ૧૪-૧૫ વર્ષો બાદ તે પ્રકટ કરવાની આશા પાર પડવાના ચિન્હો લગભગ એક વર્ષ અગાઉ દેખાવા લાગ્યા.

મારા અત્યંત સહૃદયી મહેરબાન મિત્ર શેઠ છોટાલાલ હીરાચંદ જે. પી. (અને ઓનરરી મેજીસ્ટ્રેટ)ને એ પુસ્તક દેખાડવાનો પ્રસંગ મને પ્રાપ્ત થયો. અને તે બાદ તેઓ શ્રીએ તે પહેલેથી તે છેલ્લેસુધી રાત-દિવસ વાંચી, તે વિના વિલંબે પ્રકટ કરવા મને આગ્રહ કર્યો, અને તે માટે સઘળી મહેનત પોતાને માથે ઉપાડી લીધી.

તેમની જ કૃપા અને મહેનતના પરિણામે આ પુસ્તક પ્રકાશમાં આવે છે. અને તે માટે તેમનો તેમજ જે અન્ય સલાહકાર વર્ગે જે મહેનત આ પુસ્તક સંબંધમાં લીધી છે, તેઓનો આભાર હું આ સ્થળે માનું છું.

પંદર વર્ષ બાદ જ લેખ આ પુસ્તકરૂપે દેખાવ દે છે. તેમાં અને અસલ લેખમાં બહુ ભેદ છે. કેટલાક સ્વાભાવિક રીતે કરવો પડ્યો છે, અને અસલ લેખ જેઓએ વાંચ્યો હશે તેઓને પણ આ પુસ્તકને લેખ, તદ્દન નવીન-અથવા નવા જેવો-લાગશે એમ મને આશા છે

વર્ષો બાદ પુસ્તક રૂપે પ્રકટ થતું ' પારસમણિ '' હવે વાચકોને કેટલો લાભ કરે છે તેજ માત્ર મારે જોવાનું રહે છે

કર્તા.

ઉપોદ્ઘાત.

[illegible]

રીતે તે રોગી, વગ પહેલા પ્રકારો અને નાશવંત માપ છે, તેમજ રોગ, જરાવસ્થા અને મોત ઉપર પણ જય મેળવી શકે છે. એમાં મુખ્ય ભાગ તેનો વિચારજ ભજવે છે, અને તે માટે તેણે વિચારનેજ ઉચ્ચ રીતે ખીલવવાની અગત્ય છે. એ અગત્ય સહેલાઈથી પૂરી પાડવામાં આ પુસ્તક સાધનરૂપ છે. વિચાર બળનું સામર્થ્ય અનંત છે: તેનું વર્ણન કરવાને કરોડો જીભો તેમજ કલમો પણ સમર્થ નથી એમ કહી શકાય. અને તેથીજ તે સામર્થ્યનો ઘણોજ થોડો અંશ આ પુસ્તક દ્વારાએ બતાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

"મન મોટું તેણે મથવું મોટું" એમ ઉત્તમ કવિઓ કહી ગયાં છે. એ મનમાંજ વિચારો ઉદ્ભવે છે, અને જો તે વિચારોનો અમલ કરવામાં સારી બુદ્ધિ અર્થાત્ ખીલેલી બુદ્ધિની મદદ હોતી નથી તો તે વિચારો માણસને ભારે અનર્થ કરાવે છે: એ મનજ પુણ્ય તેમજ પાપ—સારા તેમજ નરસા વિચારો—અને ક્રિયાઓને ઉત્પન્ન કરનાર છે; અને તેથી એ મનને કેળવીને ખીલવવાની મોટી અગત્ય છે. એ ખીલવણી માટે સારા વિચારોનું મનન કરવાની જરૂર સર્વ માટે છે: સારા વિચારો અમૃતરૂપી જળ જેવા છે કે જે જળ પીવાથી અજ્ઞાન [illegible] રોગોના સમાવેશ ઉત્પન્ન થયેલ અજ્ઞાન [illegible] છે અને માણસ સર્વ શક્તિવાન થઈ શકે છે [illegible] એ હેતુ મનની સહેલા [illegible] આ પુસ્તકમાં [illegible] પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

દુનિયામાં [illegible] અનેક ઉપાધિ અને અનેક વ્યાધિ છે [illegible] ઉપયોગ [illegible] મદદ કરનાર પર [illegible] પણ [illegible] અને [illegible] સુધી દરેકને [illegible] ઉપયોગી અમૂલ્ય [illegible] અને દરેકની ઈચ્છા [illegible] શક્તિ [illegible] જીવની, કે [illegible] એમ નથી તેમજ ક્રિયા [illegible]

અનુક્રમણિકા.

સ્વર્ગવાસી ડૉકટર દાદાભાઈ, ઓનરેબલ મી० ગોખલે, ઓનરેબલ સર ફીરોજશાહ મહેતા, અને હૈયાત મહાત્મા ગાંધી, વિગેરેના જીવન વૃતાંતો આ બાબતની સાક્ષીરૂપ છે. જો એ મહાપુરૂષોએ દુઃખથી ડરી, પોતાના કર્તવ્યને ભૂલી જવામાં ડહાપણ માન્યું હોત તો તેઓ હાલમાં જેટલા પુજ્ય મનાય છે તે મનાત નહિ. અને પોતાની હૈયાતિમાં જે માન મેળવ્યું હતું તે મેળવી શકત નહિ. શ્રી રામ, શ્રી કૃષ્ણ, પાંડવો, બુદ્ધ મહાવિર, ઇસુ ખ્રીસ્ત, નબી સાહેબ મહમદ વિગેરે, મહા પુરૂષોનાં જીવનો પણ દુઃખથીજ ભરપૂર હતાં. એ દુઃખેજ–દુઃખ ખમવાની ટેવેજ–તેમને મહા પુરૂષો બનાવ્યા હતા. દુઃખ એ અગ્નિરૂપ છે, જે મનુષ્યરૂપી સુવર્ણને તપાવે છે, અને જે તેમાં ફતેહમંદ નિવડે છે, તેને સોટચના સુવર્ણ તરીકે બધાના પ્યારા બનાવે છે. જેણે સોટચના સુવર્ણરૂપે દુનીઆમાં રહેવું હોય, તેણે દુઃખથી ડરવાની જરૂર નથી, પણ બહાદુર થવાની અને તેની સામે થવાની જરૂર છે.

એ સંબંધમાં મીસીસ હેલેન વોલમેન્સ નામની અમેરીકની એક બાઇએ, પોતાના અનુભવ સિદ્ધ કેટલાંક પુસ્તકો રચ્યાં છે, જે ઘણાંજ ઉપયોગી છે. એ પુસ્તકો વાચતા માલમ પડે છે કે સંજોગો કેટલીક વખત બળવાન હતા તેઓ કાંઈ એટલા બધા બળવાન નથી કે દર વખતે તેઓ બધા ઉપર વિજય મેળવે. જે માણસ "હું" તથા 'મન" ને ઓળખી શકે છે, તે સંજોગો ઉપર પૂરૂષાર્થથી વિજય મેળવી શકે છે એટલુંજ નહિ પણ સંજોગોને પોતાની મરજી અનુસાર ચલાવી શકે છે

અવનતિ–પછી તે દ્રવ્યની કે ભાવની ગમે તે પ્રકારની હો–બે ખોટા પાયાથી ઉત્પન્ન થાય છે. એ બે ખોટા પાયાઓ આ છે.—(૧) માનવી એમજ ધારે છે કે ઉન્નતિએ પહોંચવાનું દરેક માટે કદી બની શકે નહિ અને તેથી સુખ બધા માટે અશક્ય છેઃ અને (૨) બીજુ એ કે મનુષ્યને એ પણ ખબર નથી કે તે પોતેજ શ્રીમંત કે સુખી થવાની સત્તા ધરાવે છે, અને ઘણી વખત પોતાની મરજી અનુસાર સંજોગો ફેરવી શકાય છે

ગણુતી અને તે વિચારની અસંત્યતા નક્કી કરવા સંબંધમાં કંઈ પણ તજવીજ કરવા મને વિચાર સરખો પણ આવતો ન હતો. ખરેખર એજ ભૂલથી મારૂં સઘળું દુઃખ ઉત્પન્ન થયું હતું. "બ્હીક" અથવા "ડર" મારા વિચારોના પાયારૂપ હતાં અને તેથીજ હું ધારતી હતી કે મારી કેળવણી મારૂં દુઃખ ઘટાડવાને બદલે વધારતાં હતાં.

"પણ આખરે મારી અક્કલ અને બુદ્ધિ જાગૃત થવા લાગ્યાં. તે જાગૃત થતાં પ્રથમ શરૂઆતમાં ધર્મની બાબતમાં અને તે પછી દુનીઆની બાબતમાં મેં કાંઈક નવુંજ અનુભવ્યું અને મારા હૃદયમાં નવો પ્રકાશ પ્રકાશ્યો. સેંકડો ખોટા વિચારો, મેં, જ્ઞાન જાગૃત થતાંજ છોડી દીધા અને તર્ક અને અક્કલનો ઉપયોગ કરતાં મને માલમ પડ્યું કે, માણસ પોતે પોતાનું નસીબ બનાવવાને શક્તિવાન છે, તેમજ તે એકલો ઉભો રહી શકે છે. જેમ જેમ મારા હૃદયમાં રહેલી શક્તિનો હું ઉપયોગ કરતી ગઇ, તેમ તેમ મારી બ્હીક ઓછી થતી ગઈ અને અજ્ઞાનની અંધકાર રૂપી "ઇચ્છા"ને બદલે હવે નવા પ્રકારી તેની જગ્યા લીધી."

ાપરશેઝ, અને માગતા જતાં તે પૈસા મને મળ્યા. દસ રૂપીઆ ઞજાતાંજ હું શહેરમાં જવા નીકળી અને મારા મનમાં કાંઈક નવીન લાગણી ઉત્પન્ન થઈ. મારું હૃદય મને કહેતું હતું કે "બેહૂનની જીંદગીમાં કરજદાર રહી તારે જીવવાનું સર્જાયલું નથી. અને તેથી તું શહેરમાં જા અને જેમ બીજાઓ સુખી થયા તેમ તું પણ સુખી થશે, પણ શહેર પાસે આવતાં સુધીમાં તો દસમાંથી સાત રૂપીઆ ખર્ચાઈ ગયા હતા, અને તેથી મને ભવિષ્ય માટે પાછી ચિંતા થવા લાગી. વિચારની અસર મનપર કેવી થાય છે, તેની સાબીતી હમણા પણ મળી. વેપાર રોજગારથી ભરચક રહેલાં શહેરમાં ફરવા જતાં અંતરની ચિંતાના સબબે અને કાંઇજ ગમ્યુ નહિ, અને તે શહેરમાં નહિ આવી હોત તો સારું થત એવો વિચાર ઉત્પન્ન થયો. એક ધર્મશાળામાં જઈ સુવા માટે ગોઠવણ કરીને બીજે દિવસે રહેવા માટેના એક જગ્યા મેં ભાડે લીધી. મારી પાસ હવે ફકત એકજ રૂપીઓ રહ્યો હતો. ખાવાને માટે બે દિવસમાં ખર્ચ કરતાં સાત સયા તાણા વપરાઈ ગયા અને મારી પાસે એક પાઈ પણ રહી નહિ

[illegible] દિવસ [illegible] નોકરીની શોધમાં હું ભાણી રખડી અને તે વખત [illegible] મને [illegible] મળ્યુ નહિ. "શુ કરવુ," "શુ કરવુ" [illegible] વિચારો [illegible] હૃદયમા ઉત્પન્ન થતા હતા. આખરે વર્તમાનપત્રના [illegible] નોકરી [illegible] મેં ફાફા મારવા માડ્યાં. [illegible] અને [illegible] હમણા ચાલતી હતી. અને [illegible] પણ કામ કરવુ [illegible] મનમા વિચાર હતો શહેરમા કેટલાક શ્રીમંતો [illegible] તેમને મળવા મને ઇચ્છા થઇ નહિ. [illegible] નોકરી [illegible] આવતી તે હું વાચતી અને મને મનમા એમ થતુ [illegible] પણ કોઇ ઠેકાણે કલાર્ક કે રસોઇઆ તરીકે ચાલી શકુ [illegible] પણ મને તેવુ કામ કરતા ના પાડ્યું [illegible] મારા વિચાર [illegible] લેખક તરીકે રહેવાની નોકરી મેળવ-

દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવ અનુસાર, દરેક કાર્યમાં સુધારો કરવો. જે મનુષ્યો એ વિચારમાં શંકા લાવે છે, તેઓ એ વાત ભૂલી જાય છે કે પુખ્ત વિચાર કરી બીજાઓ માટે જીવતોડ મેહનત કરનારને તેમની મેહનત કરતાં પણ વધુ બદલો, અવસ્થા પરિપક્વ થતાં મળે છેજ, કેમકે જ્યારે તેઓ બીજાઓ માટે મેહનત કરતા હોય છે ત્યારે તેઓ નવું નવું જાણી, પરિપક્વ વિચારના થાય છે, અને તેમાં સંપૂર્ણ યત્નોજ બીજાઓને પાછળ મુકી આગળ જાય છે. પૈસાના ગુલામો જ્યાં સુધી મગજનો ઉપયોગ કરતા નથી, ત્યાં સુધી જેવીને તેવીજ સ્થિતિમાં રહે છે. આપણા મજુરો અને સામાન્ય નોકરોની સ્થિતિ આવીજ છે. તેઓ દિવસના રોજે અથવા મહિનાના નાના પગારે નોકરી કરે છે અને જે મળે છે, તે પેટ ભરવા માટેજ છે એટલુંજ માત્ર સમજે છે. આવા માણસોની હાલત ક્યાંથી સુધરે !

"સ્વ" અથવા "પોતાને" ઓળખવાનું જ્ઞાન જ્યાં સુધી મનુષ્યને મળ્યું નથી, ત્યાં સુધી તે ઉંચી પાયરીએ કે આબાદ સ્થિતિએ પહોંચી શકતા નથી સત્ય કહીએ તો માણસની ચઢતીની શરૂઆત એ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાની સાથેજ થાય છે. એ જ્ઞાન આત્મામાંજ છે અને તે બહાર નિકળવા હરપળે ઉછાળા મારે છે, પણ જો તેને બહાર નીકળવાનો માર્ગ ન આપવામાં આવે તો, અને તેને દાબી દેવામાં આવે તો, ઉંચ સ્થિતિ ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય ? ઘણાઓ તો પોતાના આત્મામાં રહેલા આ તત્વથી અજાણ્યા હોય છે અને તેથીજ તેઓની હાલત કમાલ રહે છે. જો તેઓને એ આત્મતત્વનું જ્ઞાન થાય તો તેઓ પોતાની સ્થિતિ સુધારવા પ્રયત્ન કરેજ, અને તેવો પ્રયત્ન પૂર્ણ ઉમંગથી થતાં, તેની પરતંત્રતાની બેડી તુટી જાય છે, અને તે વિપત્તિ પર વિજય મેળવી આગળ વધે છે

દરીઆમાં જે કોઇ પડે છે, તેમાંથી કોઇકજ તમર ઇજ્ઞએ બહાર પડે છે. જ્યારે ઘણા તો તેમાં દબાઇને ડુબી મરે છે. વધુમાં તેણે મને કહ્યું કે તમારી નોકરીની મને જરૂર છે, તે માટે હું આમ કહું છું, એમ નથી. પણ તમારા પોતાના લાભ માટેજ નવા વર્તમાનપત્રના સાહસમાં નહિ પડવાને હું તમને સલાહ આપું છું. શિવાય તેણે મને બીજી ઘણીક શીખામણો આપી, અને મારા વિચારોને અમલમાં મુકવા અગાઉ લંબાણ વિચાર કરવા કહ્યું. પણ મેં તે નમાન્યું અને મારા વિચાર પ્રમાણેજ કરવાનું જણાવ્યું. મનથી તેને થાયું ખોટું લાગ્યું હોવ તેમ તેનો ચહેરો ગંભીર થઇ ગયો અને મને પણ વિચાર આવ્યો કે, આવી ઉત્તમ શીખામણ આપનારનું કહ્યું નહિ સાંભળવામાં હું ભુલ કેમ નહિ કરતી હોઉં? ખરેખર માણસોના જીંદગીમાં એવા ઘણા પ્રસંગો આવી પડે છે કે જ્યારે એક બાબતે [illegible] તેને મિત્રને [illegible] પોતાનો પણ ભાગ આપવો પડે [illegible] તેમ કરતો નથી તો તેને તે લાભ મળતો નથી. મિત્રના [illegible] સુજાન્ય [illegible] પણ મને તો માનામાં તદ્દન [illegible] કહ્યું, અને મિત્રની મિત્રતાને ભાગ આપવા [illegible]

[illegible] મિત્ર [illegible] નવા પણ ઉત્પન્ન થ[illegible] [illegible] ખાતર છોડી આ

ઘણીજ સારી અસર થતી ગઈ અને તેના ચ્હેરા પર આનંદ પ્રકાશતો મેં જોયો. તેમની અંધવસે આવી 'હોવાના, ઘરની માલિકના રોમે રોમ ઉભા થતા હોય એવી અસર તેને થઇ. અને તેમ પુરો થતાં તેણે મને કહ્યું "તમે આવું ઉત્તમ સખી સોઇ છો તેની મને ખબર ન હતી. હવે મને ખાત્રી થઇ કે તમારી રોટલી પેદા કરવાની શક્તિ [illegible] છે આ [illegible] પર પ્રગટ કરવા માટે [illegible] નથી. [illegible] આવવા [illegible] અંદરથી!

છે, અને તેથી કોઈ પણ મનુષ્યે તેમાં ન ફસાતાં, આ સંસારમાં પોતાને ભૂલી જઈ પોતાને પણ અસાર અને અસમર્થ માનવો જોઈએ. વિચાર બળથી આ વખતે મને ખબર પડી કે એ વિચાર તદ્દન ખોટો હતો, અને ખરી બાબત તદ્દન જુદીજ હતી. એ પછી વધુ [illegible]– મારા આત્માને–મારા સ્વત્વને વધારવાને હું બહુજ ઉત્સુક બની. મારું "હું"–મારો આત્મા–મને દર પળે કહેતો હતો કે "તારામાં અનંત શક્તિ છે, જે ઈશ્વરની શક્તિઓ જેટલીજ અગાધ છે તુ તેનો ઉપયોગ કરતા શીખ." જ્યારે એ વિચાર મારા મનમાં દૃઢ થયો ત્યારે મારી અશક્તિની બેડીઓ તડ તડ તૂટી ગઈ અને [illegible] ખરી જતી હોય એમ મને લાગ્યું. એ વિચારની અસર [illegible] અને મારી [illegible] [illegible] તેમ [illegible]

વિચારજ દુનીઆને સ્થાયી રાખનાર પાયો છે, જે મનુષ્યને પરેશ [illegible]
અજભૂત બનાવવાનું કાર્ય કરે છે, અને તે બાદ એ મજબૂત માણસ
દુનીઆને સ્થાયી રાખવામાં મુખ્ય ભાગ લે છે.

"જે દિવસથી મેં છાપખાનાની નોકરી છોડી, તે દિવસથી ગરીબાઇ અને બ્હીક મને કોઇપણ પળે આવી નથી. જે વર્તમાનપત્ર મેં મારા વિચાર બળના પ્રભાવે કાઢયું, તેનાથી મારૂં નસીબ ફરી ગયું, એમ હું નથી કહેતી. પણ તે પત્ર જન્મ પામ્યા બાદ, ગરીબાઇની કંગાલીયતથી મને કદીપણ ખમવું પડયું નથી એ વાત સત્ય છે. એ વિચાર બળના પ્રતાપે મારા પ્રાણેશ્વરને થયેલ બદીના રોગ ઉપર હું ફતેહ મેળવી શકી હતી, કેમકે એ દુઃખની ઘડીએજ મને શીખવ્યું કે વિચાર બળ રોગ ઉપર પણ સત્તા ધરાવે છે. મારા પતિની દુઃખી અવસ્થાએ ફકત મારે માટેજ નહિ પણ આખી દુનીઆના લાભ માટે એક નવો ફીલસ્તાક જમાનો ખોલ્યો હતો. આ જ્ઞાનયોગ વિચાર બળ પર-હૃદયની શક્તિ પર વિશ્વાસ રાખતા અમે શીખ્યાં. અને તે પછી અમે એ પણ સમજ્યું કે એ વિચાર બળ એક વિદ્યા હતી, જે જુદા જુદા અનુક્રમે શીખવાની દરેક માણસમાં શક્તિ છે. મારા પતિનું દરદ સારૂ કર્યાં બાદ, હૃદય અને વિચાર બળ પર એક પુસ્તક લખવા પ્રેરણા કરી અને મેં તે લખ્યું. તે વખતે તે છપાવવા માટે પૈસા ન હોવાથી, 'પુસ્તકની નકલ ઉતારવા જે કોઇ ઇચ્છા ધરાવશે, તેને તે માટે રૂ. ૨૫) આપવા પડશે' એવી જાહેર ખબર મેં છપાવી. તે સાથે મેં ઇચ્છા કરી કે મારી પાસે હજારો રૂપીઆ આવવા જોઇએ. તેમજ બન્યું અને હજારો રૂપીઆ, તે ચોપડીની નકલ ઉતારવા માટે મારી ઉપર આવવા લાગ્યા.

મીસીસ હેલેન વિલ્મેન્સ આગળ લખતા જણાવે છે કે "મારી ચોપડીની નકલ ઉતારવા માટે મને હજારો રૂપીઆ મળ્યા અને તેમાંથી મેં જુદી જુદી મીલકતો ખરીદી, મોટા મોટા બંગલ

મીસીસ હેલન વીલ્મેન્સ આગળ લખતા જણાવે છે કે:- "મારી કનેક્ટનો સબબ એ હતો કે મારો સંકલ્પ ઘણોજ દ્રઢ હતો અને તેના ટેકામાં મારી કલ્પનાઓનો સંપૂર્ણ ટેકો હતો. મારા અંતઃકરણમાં, હું જ્યારે સંકલ્પના બળ ઉપર વિચાર કરતી, ત્યારે મને હર પળે એમજ થતું હતું કે મારા શબ્દો એક બળવાન કિરણ: મીસાલ હતા, જે કિરણોને તેઓને [illegible] ધરાવતું નથી એમ [illegible] અને [illegible] મને [illegible] માની [illegible] આવે. [illegible]

તેજ વગરના, તવાઇ ગયેલા, વિર્ય ખોઇ બેઠેલા, કમતાકાત મનુષ્ય બંધુઓ ભલે થોડું મેળવી જીવતા હોય, પણ તેઓ તે જીંદગી પસંદ કરતાં તો નથીજ. એ ગરીબો, રાત્રિ દિવસ દ્રવ્યનીજ ઝંખના રાખે છે, કેમકે તેમની વાંચ્છનાઓ અને ઉચ્ચ કલ્પનાઓ પૈસા વગર તૃપ્ત થઇ શકતી નથીજ. રાત દિવસ પૈસા વગર–દોલત વગર–તેઓ દળવળે છે, ઉંઘતા નથી, રખડે છે, અને રડે છે. તેઓ કહે છે કે આવતી કાલે પૈસા વગર, ખાવાનું ક્યાંથી મેળવશું ? એજ વિચાર તેઓને જીવતાં બાળી મૂકે છે, અને એજ વિચારમાં તેઓની અનંત શક્તિઓ રોકાઇ જતી હોવાથી, તેઓ ઘણી બાબતોમાં નાસીપાસી મેળવે છે. તેઓ પૈસા મેળવવાને ઇચ્છા કરે છે, અને તેઓ પૈસાદાર થઇ શકે એમ છે. દરેક ક્રિયા ચોક્કસ નિયમોને અનુસારજ થાય છે. આ બાબતમાં પણ તેમજ છે. એ નિયમો જો કોઇ પણ મનુષ્ય સંપૂર્ણ રીતે જાણે તો આ દુની-આમાં સારી રીતે સુખથી જીવી શકે, પણ દરેક મનુષ્ય એ નિયમો જાણ્યા તેમજ શીખ્યા પહેલાં દોલતવાન થવાની ઇચ્છા રાખે છે અને પરિણામે નાસીપાસી મેળવે છે

"ડાક્ટર જેટલી સહેલાઇથી તબીબી વિદ્યાનો અભ્યાસ કરી તેમાં જ્ઞાન મેળવે છે, તેટલીજ સહેલાઇથી શ્રીમંત થવાના નિયમો શીખી શકાય છે. તબીબી જ્ઞાન, શારીરિક જ્ઞાન તથા રસાયણીક જ્ઞાન મેળવ્યા પછીજ, પૂર્ણ રીતે મેળવી શકાય છે, પણ આ નિયમો તો તેથી ઓછી મહેનતે જાણી શકાય છે

"કેટલાક કહે છે કે મન કહે તે પ્રમાણે કરવાથીજ આપણને દરેક કાર્યમાં ફતેહ મળી શકે છે. આવુ કહેનાર કેટલેક અંશે ભૂલ કરે છે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેના નિયમો શીખવામાં, ધ્યાન અને બુદ્ધિનો પૂર્ણ ઉપયોગ કરવો પડે છે, અને જો તેમ કરવામા આવતું નથી તો દોલતવાન થવાની ઇચ્છા ધરાવનારને નાસીપાસ થવુ પડે છેજ. દરેક કાર્યનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવા માટે, અભ્યાસની જરૂર છે, અને તેથી કોઇએ

વિચારનું જોડાણ અમુક ખાસ ચીજો સાથે હોય છે, એટલુંજ નહિ પણ જ્યારે આપણે શારીરિક ઉચ્ચતાથી, માનસીક ઉચ્ચતાપર પહોંચીએ છીએ ત્યારે એજ વિચાર અમુક ચીજોને જન્મ આપવાની શક્તિ મેળવે છે. આ શક્તિ ઘણીજ અગત્યની ભરી છે, અને તેજ શક્તિ દોલત ઉત્પન્ન કરવાના પાયારૂપ છે.

"કોઇ પુછશે કે અમુક વિચારો તથા આચારોના મેળવણી મનુષ્ય સંપત્તિવાન થઇ શકે છે? જવાબ તેનો "હા"માં છે. જો મનુષ્ય દરેક કાર્યના કારણો તથા અસરના નિયમો બરાબર જાણી, તે પ્રમાણે વર્તે, તો તેમજ બને, અને તે વિચાર ખાત્રીજ દોલત અને સંપત્તિને પેદા કરી શકે. આ બાબત સમજવી જો કે કઠણ છે, તે છતાં તે એવી નથી કે જેને તે શીખવા ઇચ્છતા હોય, તેને માટે તે મુશ્કેલ હોય.

"દુનીઆમાં પૈસા મેળવવાની પ્રવૃત્તિ હાલમાં દરેક ઠેકાણે નજરે પડે છે. આ પ્રવૃત્તિ મનુષ્યમાં જન્મથી રહેલી "લોભ"ની વૃત્તિના સબબે-સાધારણ રીતે દરેકમાં અને ખાસ કરીને હરીફાઈથી વેપાર કરી કમાનાર-વેપારી વર્ગમાં માલુમ પડે છે. આ બાહ્ય પ્રવૃત્તિ છે, કેમકે તેનો પાયો અંદરના આત્મિક દુનીઆના વૃત્તિમાં કોઈપણ રીતે જડાયેલો નથી. આત્મિક વૃત્તિ વધુ ન્યાયી નીતિવાન, વધુ બારીક અને આત્મિક બાબતોના સાથે વધુ સબંધ ધરાવનાર હોય છે. એ ઉચ્ચ વૃત્તિ આત્મિક નિયમ [illegible], અને તે શીખે છે કે પહેલાં [illegible] અંદર રહેલા [illegible] બહારનું [illegible] મનુષ્યના [illegible] નથી [illegible] [illegible]

ખુલાસો રહેવું સહજ ને આજ છે. પોતાની અંદર રહેલી શક્તિઓનું જ્ઞાન મેળવવું ને અને તેને દુનીઆના પદાર્થો સાથે બંધ બેસતી રીતે ઉપયોગમાં મુકવું તે આજ દુનીઆમાં આપણી વધવાને જે જે પગલું મેં ભર્યું હતું તે મારા મગજમાં રહેલી કોઈ છુપી શક્તિ વિષે નવું જ્ઞાન મેળવવા બનાવ બન્યું હતું. મેં પૈસા ગોખ્યા નથી, પણ મને પોતાનેજ ઓળખવાને મેં પ્રયત્ન કર્યો કે હું જતી રીતે મારી પોતાની શક્તિ મને [illegible] જુ [illegible] આપણી શક્તિઓ. માર પણ છુ

[illegible] શક્તિમાં રહેલ [illegible] છે, [illegible] રીતે [illegible] અંદર [illegible] [illegible]

પડે એવી જગ્યા તેઓ શોધે છે. આ સંબંધમાં ઉત્તમ તો એજ છે કે આપણે આપણા વિચારોને સહાનુભૂતિ મળે એવા સહવાસમાંજ રહેવું. કમકે તેમ થતાં દરેક જણ બીજાને ટેકારૂપ થઇ પડે છે અને બહારનાં **વિચાર-મોજા**ની ઉલટી અસર આપણા ઉપર થઇ શકતી નથી. ખરું છે કે મન ઉપર કાબુ રાખતા જેઓને આવડે છે, તેઓ, પોતાનાથી ઉલટા વિચારવાળાઓની મોટી સંખ્યાના સહવાસમાં રહીને પોતાના વિચારો [illegible], એટલુંજ નહિ પણ પોતાને અનુકુળ થઇ પડે એવા વિચારો અને વિચારકોને દુરથી [illegible] શકે છે.

[illegible] એક [illegible] પ્રકારની વિચાર-છાયા Thought [illegible] તેના સંબંધમાં આવતાં દરેક ઉપર [illegible] કેટલાક એક પણ [illegible] ત્યારે બીજાઓને [illegible] આ વિચાર છાયા [illegible] એ વિચાર [illegible] વિચાર છાયાની [illegible] તેની અસર [illegible] અસર [illegible] થાય છે. [illegible] નમજી જવાની [illegible] અમુક ફેરફારો [illegible] આ વિચાર [illegible]

[illegible] નિયમ [illegible] સમજે છે તેઓ [illegible] સમજે [illegible] તેઓ દુનીઆને લાભ કરે અને [illegible] પોતાની તરફ [illegible] છે અને દુનીઆને [illegible] અને નિર્બળ વિચારોને દૂર

પ્રકરણ ૭ મું.

મોહિની અથવા આકર્ષણ.

The Law of Attraction, exists. No one knows anything about it except that it exists

It is that unseen principle running through all things, and to whose power man can add nothing It is unchangeable.

HELEN WILMANS.

ભાવાર્થ—આકર્ષણનો કાયદો હસ્તિમાં છે તે અસ્તિત્વમાં છે, એ સિવાય તેને વિષે કાંઈ પણ બીજું કોઈ જાણતું નથી

એ અદૃશ્ય [illegible] માં છે, અને તેના [illegible] મનુષ્ય કાંઈ પણ વધારો કરી શકતો નથી [illegible] નહિ ફરનાર [illegible] છે

હેલેન વિલ્મોન્સ.

જેમ [illegible] તેમ [illegible] સારી

પણ આ કાયદો તેટલોજ અગત્ય છે, એ બીના ઘણું થોડા વખતે મનાવા લાગી છે.

આપણી પ્રબળ ઇચ્છાઓ અને વિચારોના બળના પ્રમાણું આપણી માનસિક સ્થિતિ, જુદી જુદી ચીજોને આપણા તરફ ખેંચે; મનમાં નક્કી કરેલા ચોક્કસ વિચાર ઉપર ચાલુ વિચાર કરવાથી, વિચારમાં આવેલા પદાર્થોને, વિચારક પોતાની તરફ ખેંચી શક શિવાય કે તેના વિચાર સામે કોઇ બીજા વિચાર બળનું જોર વધી હોય અને તેથી તેની શક્તિ નાબુદ થતી યા કમી થતી હોય. દાખ તરીકે જો કોઇ બે માણસો એકજ પદાર્થનો એકી વખતે પ્રબળ વિ કરે તો જેનું વિચારબળ પ્રમાણમાં વધુ હોય તે વિચારક કોઇપણ વખતે બીજાને પોતાની તરફ ખેંચી શકશે. પણ અમુક ચીજ માટે તમારે પ્ર ઇચ્છા કરવી એ હમેશ લાભકર્તા નથી, કેમકે તમારી હમણાની સ્થિતિ તે ચીજ તમારી ખીલવણી માટે ઉત્તમ નહિ હોય એ પણ બનવાજોગ ઉત્તમ તો એ છે કે છેવટની ફતેહ માટે પ્રબળ વિચાર રાખવો અને વચમાં સ્થિતિની ખીલવણીનું કામ. આકર્ષણના કાયદા ઉપર છોડી દેવું અને જે ઉપયોગી તક મળે તેનો બરોબર ઉપયોગ કરવો આ રીતે કામ લેવા આકર્ષણનો-મોહિનીનો-કાયદો બહુ લાભકર્તા જણાશે. એવા ઘણા માણ છે જેઓ અમુક ચોક્કસ ચીજ ઉપર પોતાનું મન સ્થાપે છે, પણ તે ચી મળતાંજ તેઓને માલમ પડે છે કે તેઓ જેને માટે ઇચ્છા કરતાં હ તે ચીજ તે નથી. વધુ સારૂ તો એજ છે કે દરેક અંતિમ હેતુ તર જવુ અને ફતેહમાં વિશ્વાસ રાખવો અને બાકાના બનાવો જે રીતે બન હોય તે રીતે બનવા દેવા અને તે બનતા હોય ત્યારે એમ કરવ માનવુ કે જે કાર્ય થાય છે તે ઉત્તમ છે અને તેનાથીજ વિજય મળ

પોતાના કાર્યો, વિચારો અને ધંધામાં લાભ લઇ શકે તેમ લાભ આપી શકે એવા માણસોને પોતાના તરફ આકર્ષવાથી, તેમ પોતાને ઉપયોગી થઇ પડે એવા મનુષ્યો તરફ પોતે આકર્ષાય

બ્હારની દુનીઆ અને તેના જૂદા જૂદા અંગોના સંબંધમાં તમારા વિચારો તમને મૂકે છે અને જેવો વિચાર હોય છે, તેવું પરિણામ આવે છે. એટલે કે તમે તમારા વિચાર બળથી કોઇ તમારા તરફ ખેંચો છો જ્યારે બીજાને દૂર ફેંકો છો. તમે અને તેઓ એક તરફ એ કારણથી આકર્ષાઓ છો કે તમારા બન્ને વિચારો એકજ પ્રકારના છે. બ્રહ્માંડના દરેક ભાગ જોડે તમે ઘાડા સંબંધમાં છો; અને તમારી માનસિક વૃતિ સાથે બંધ બેસતા ભાગોનેજ તમે તમારી તરફ ખેંચો છો. જો તમે "વિજય"નો વિચાર કરો તો તમે જોશો કે ફતેહના માર્ગે તમારા કાર્યે વલણ લીધી છે, અને જો તમારી માનસિક વૃતિ એક સરખી રહે છે તો, ફતેહના જુદાં જુદાં કારણો આવી મળી એકત્ર થાય છે. આમ થતાં તમારા પ્રયત્નોને ટેકો મળે છે અને નહિ સમજાય એવા અચબાભર્યા બનાવો બનતા જાય. એવી તક ઉત્પન્ન થાય છે કે જેથી તમારી ફતેહનું કામ સહેલું થાય છે. એ વખતે તમને લાભદાયી થઇ પડે એવા વિચારો તમારા હૃદયમાં જન્મ પામતા જણાશે. તમને એવા માણસોનો ભેટો થશે કે જેઓ સલાહથી, સૂચનાથી અને કામથી તમને મદદ આપવા આતુર હોય છે. ખરૂં છે કે જે કાંઇ તમારે પોતે કરવાનું હોય છે તે તો તમારેજ કરવું પડશે અને "આકર્ષણ"નો કાયદો પોતાનું કામ કર્યા જાય છે. તેના બળથી નવી તક અને ફતેહના કારણો તમારા બારણા આગળ આવી અથડાશે. પણ તમારે પોતેજ તેને અંદર દાખલ કરવાં જોઇશે. તે માટે તમારે પોતે દરવાજા ખોલવા જોઇએ

એ આકર્ષણનો કાયદો શું છે તે નહિ સમજાય તોપણ તેમાં શ્રદ્ધા રાખવાથી તમને લાભ થશે, અને તેમાં શંકા કરવાથી જૂદું જ પરિણામ આવશે જેટલા પ્રમાણમાં આશા તમને વિજય તરફ દોરે છે, તેટલાજ પ્રમાણમાં "બ્હીક" તમને તેથી દૂર ધકેલે છે.

જો કોઇ માણસ, અમુક ખોટા પરિણામની બ્હીક રાખતો હોય છે તો તેવુંજ પરિણામ આવે છે, જ્યારે તેથી ઉલટી રીતે જો તે

હિમ્મતવાન થઈ તેની સામે થવા પ્રબળ ઇચ્છા કરે છે તો તેની મુશ્કેલીઓ દૂર નાશી જાય છે અને મોટે ભાગે તેને ફતેહજ મળે છે. તમે જેની ઇચ્છા કરો છો તેજ તમને મળે છે. આજ કાયદાના કારણે-દરેક માણસની હિમ્મત, પોતાની આંકણી અનુસાર થાય છે. બધાથી બ્હીતાં માણસને બધેજ લાતો પડે છે, જ્યારે પોતાના ભરોસામાં રહેનારને માન મળે છે.

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે આકર્ષણનો કાયદો કોઈપણ માણસ માટે પોતે કામ કરતો નથી, પણ તેના કામમાં ઉપયોગી થઇ પડે એવાં સાધનો તે તેના માર્ગમાં લાવી મુકે છે, જેથી તેનો વિજય થાય છે. આપણા દરેક માટે એ કાયદો પોતાનું કામ કરે છે, અને તેનો લાભ લેવો કે નહિ તે આપણું પોતાનું કામ છે. આપણે જે વિચારો, પદાર્થો, લોકો, કલ્પનાઓ, તકો વગેરેને આકર્ષીએ છીએ, તે આપણી પાસેથી હરપળે પસાર થતાં હોય છે, પણ તેનો લાભ લેવો એમાં પુરુષાર્થ છે. વિજયી માણસ તે છે કે જે બીજાઓ જોઇ શકતા નથી તે તકોને જોઇ તેનો લાભ લે છે તેને પોતાનામાં અને પોતાની શક્તિમાં વિશ્વાસ હોય છે અને તેથી તે એમ કદી ધારતોજ નથી કે તેને માટે નાસીપાસી માત્રજ છે અને તેને કદિ વિજય મળનાર નથી. તે તો એમજ વિચારેછે કે તેને વિજય મેળવી આપનાર અનેક તકો આસપાસ વીખરાયલી છે અને તેણે તેનો લાભ લેવા હરપળે તૈયાર રહેવું જોઇએ.

આકર્ષણ તત્વ સર્વત્ર છે, અને હરપળે તે તમારી પાસેથી પસાર થાય છે, તેમ તમે પણ તે તત્વ તમારામાંથી કાઢો છો. તમે એ કાયદાને તમારો ગુલામ બનાવો અને ફતેહ તમારીજ છે

પ્રકરણ ૮ મું.

મન.

Heaven exists within us in the faculties in the human mind, the superabundance of which no man has ever dreamed. The weakest man living has the powers of a God folded within his organization: and they will remain folded until he learns to believe in their existence, and than tries to develop them.

HELEN WILMANS

ભાવાર્થઃ—આપણા માનવ મનની (અનંત) શક્તિઓમાંજ સ્વર્ગ રહેલું છે, કે જેની અનંતતાનો ખ્યાલ કોઈની કલ્પનામા પણ આવી શકે એમ નથી. નબળામાં નબળા શરીરવાળા માણસમાં પણ ઈશ્વરી શક્તિઓ ગુપ્ત રહેલી છે અને જ્યાં સુધી તે તેની હસ્તિ વિષે જાણીતો થઈ, તેને ખીલવવાનો પ્રયત્ન કરતો નથી ત્યા સુધી તે ગુપ્તજ રહેશે.

હેલેન વિલ્મેન્સ.

મનનો વાસ હૃદયમાં છે, જ્યાંથી કુલ વ્યવહારનો આરંભ થાય છે. વિશ્વમાં જેટલી વિવિધ ક્રિયા છે તેનું એક ભાવ રૂપ તેજ મન છે. આ કારણ મનને પ્રજાપતિ કહે છે.

જ્ઞાન વાચક મન્ ધાતુથી 'મન' શબ્દ બને છે. પણ જ્ઞાનથી સ્તંભન ક્રિયા થાય છે તે મન તત્વ છે. માટે વિશ્વની વિવિધ ક્રિયાનો ભાવ, તે મન છે, એમ કહેવાય છે. તેનું તત્વજ્ઞાન થવાથી મનરૂપી નભુન આત્માને તાબામાં કેમ લાવવો તેનો બોધ થાય છે. તેને કુશળતાપૂર્વક કામે લગાડવાથી, મનદ્વારા આત્મા બ્રહ્માંડની દરેક ક્રિયા સાથે સંબંધમાં આવે છે, અને તે ક્રિયા મનદ્વારા આત્મા કરે છે.

ગુરૂમંત્રમહિમા.

રસ્તો સહેલો લાગે છે—તેમાં વધુ વિચાર કરવાની જરૂર પડતી નથી અને મગજને તસ્દી આપવી પડતી નથી. નવા વિચારો કરતાં મગજ કંટાળો જાય છે, જ્યારે જૂના વિચારો તો તૈયારજ હોય છે. આપણા મનની અચેતન અવસ્થામાં ઘણાક વિચારો અમુક રીતે બંધાઇને તૈયાર થયેલા હોય છે, અને કામ વખતે તે ઉપર ગંભીર વિચાર વગર, તૈયાર વિચારોજ ઉપયોગમાં લેવાય છે. પણ ખાસ પ્રસંગે તે વિચારોની બારીક તપાસ લેવાતાં એવું માલુમ પડે છે કે તે વિચારો ખરા નં હતા અને તેઓનો ઉપયોગ કરવામાં ઉતાવળ કરવામાં આવી હતી. એ વખતે, આપણને ખ્યાલ આવે છે કે આટલો બધો લાંબો વખત સુધી એ ખોટા વિચારો, આપણા હૃદયમાં સ્થાન લઇને પડી રહ્યા હતા, તેમાં આપણી ભૂલ હતી. આવા ઘણા વિચારો છે, જે આપણા મનમાં ઘરઘાલી બેઠા હોય છે, અને તેની બારીક તપાસ લીધા શિવાય આપણે તેને ખરા માની લીધા હોય છે.

કામ, ક્રોધ, મોહ, માન, માયા, બ્હીક, અદેખાઇ, વ્હેમ, ધિક્કાર વગેરેના વિચારો આવાજ છે, અને તેને મનમાં સ્થાન મળવું જોઇતું નથી. મનની હાલતમાં તે નકામી ચીજો છે: તેની તપાસ લઈ તેને મનના કોઠારમાંથી દૂર કરવા જોઇએ અને તેને બદલે આ જમાનાની ઉત્તમ ચીજો, ઉદારતા, પ્રેમ, દ્રઢતા, હિમ્મત વગેરેને સ્થાન આપવું જોઇએ.

આપણે પામર પ્રાણી છીએ, આપણે માટીમાંથી બનેલા કીડા છીએ, આપણે મૃત્યુ લોકના માનવિ છીએ, આપણે પરમેશ્વરના ગુન્હેગાર છીએ, આપણે પાપી છીએ, વગેરે વિચારો જમાનાઓ થયાં આપણા ઉપર સીંચવામા આવ્યા છે: એ વિચારોજ આપણી અધોગતિનો પાયો છે, અને તે આપણા ઉપર અચેતન અવસ્થામાં મોટી અસર કરી રહ્યા છે.

ઉપર જણાવેલા વિચારો જમાનાઓ દરમ્યાન મનુષ્યો માનતા આવ્યા છે, અને હવે તે દૂર કરવાનું કામ ઓછું મુશ્કેલ નથી. એ

ગ્રહણ કરશો—તે તમારા સ્વભાવમાં ઓતપ્રોત થઈ જશે—એ તમારા માટે તમને કુદરતિ લાગશે. જ્યારે જુની ટેવિઓ છોડી હતી તેમ તમને ભારી થશે. આ રિતિએ દરેક વિચાર અને કાર્ય સંબંધમાં કાબુ મેળવી શકાશે. ચૈતન્ય અવસ્થામાં અચૈતન મનને ખીલવી શકાશે, અને તમારા મનરૂપી કોઠારમાં ઉત્તમ પ્રકારનો અનેક માલ ભરવા લેશે.

અચૈતન મનને, જે રીતે કોઈ બાળક અથવા જંગલી પ્રાણીને કેળવાય છે, તેમ કેળવી શકાય છે. તેને આપણી ઇચ્છા મુજબનું બનાવી શકાય છે. જોકે તે માટે ચાલુ ખંત અને મહેનતની જરૂર છે.

આપણે આપણા મનના ગુલામ એટલા બધા લાંબા વખતથી છીએ કે હવે તેમાં સુધારો થવો અશક્ય માનીએ છીએ, અને કેટલીક ટેવો—આદતો—અને વિચારો ખોટા છે એમ આપણે ખાત્રીથી માનીએ છીએ તે છતાં, અને તે આપણને ગમતા નથી તે છતાં, આપણે તે ચલાવી લઈએ છીએ

એ માન્યતા બરાબર નથી. આપણો માલેક "મન" નથી, પણ આપણામાં રહેલું "હું" છે. આપણો આત્મા આપણો માલેક છે અને મન તો આત્માનું હથીઆર છે—મન આત્માનો ગુલામ છે જો માણસ પોતાના મનને યોગ્ય માર્ગે મુકવાનો અને તે પછી તેને ચલાવવાનો સંકલ્પ કરે તો તે તેમાં ફતેહ મેળવેજ અને તેને ઉત્તમ પ્રકારનું બનાવી શકે.

જો કોઈ માણસમાં અમુક સદ્‌ગુણો નહિ હોય—અથવા અમુક શક્તિઓની ન્યુનતા હોય તો તેણે તે ગુણો અને શક્તિઓ મેળવવા માટે મનમાં ચાલુ વિચાર કરવા અને બને તેટલો વધુ વખત તેને કાર્યમાં પણ અમલમાં મૂકવા. તેવી ઉલટી રીતે દુર્ગુણો ઉપર જય મેળવવો હોય તો, દુર્ગુણોથી ઉલટા વિચારો હરપળે કરવા અને તેને અમલમાં મુકવા. જો તે પોતે ઇચ્છશે તો જય મેળવી શકશે, જોકે

[illegible] છે.
[illegible] છે

[illegible]

[illegible]

[illegible]

તમને માલૂમ પડશે કે તેઓ હિમ્મતનાં સબબેજ ફતેહ મેળવી શક્યા છે.

તમારૂં પોતાનુંજ જીવન તપાસો. તમને પોતાને પણ ઘણીક તકો મળી હશે, પણ "ભય"ના સબબે તમે તેનો લાભ લીધો નથી અને તેથી જેટલા વધવું જોઇએ તેટલું તમે વધી શક્યા નથી. કોઈ એક કામ હાથમાં લીધા પછી, વચમાંજ તમે ધારો છો કે "વખતે તેમ નહિ બને તો !" અથવા "કામ ઘણું મુશ્કેલ છે:" અને "ભય"ના સબબે તમારૂ કામ વચ્ચેજ અટકી પડે છે અને તમને વિજય મળતો નથી. "ભય" એક રાક્ષસ છે જે મનુષ્યને ખાઇ જાય છે.

મનુષ્યને ગુલામીમાં રાખનાર "ભય" જેવો બીજો કોઇ રાક્ષસ નથી. એ રાક્ષસના અનેક દીકરા દીકરી છે. અદેખાઈ, ધીક્કાર, વેર, કીનો, કંજુસાઇ, ધર્માંધપણું, કંટાળો, ક્રોધ વગેરે "ભય" ના બેટા બેટી છે. આમ માનતાં તમે અચકાઓ છો, પણ તેમ કરવાનું કારણ નથી. જુઓ ! જે ચીજથી તમને ગમતું ન હશે, જેનો તમને ભય હશે, તેથીજ તમે કંટાળશો: તમે કોઇ ચીજના ભય વગર અદેખાઇ કરતા નથી: કોઇ પણ ચીજ તમને નુકશાન કરશે, એવો ભય નહિ હોય તો તેને ધીક્કારવાની જરૂર નથી. અદેખાઇ, ધર્માંધપણું વગેરેનો પાયો પણ "ભય"માંજ છે. ધર્મના બ્હાના હેઠળ બીજો ધર્મમાનનારાઓની કનલપણુ "ભય" ના કારણથી થાય છે ગુસ્સો પણ "બ્હીક" ના કારણેજ આવે છે; જેનો ભય નથી, તેનાથી ગુસ્સો નથી. "ભય" ના બેટા-બેટી દુર્ગુણો છે. ભય દૂર કરો અને બીજા દુર્ગુણો પણ નાશ પામશે.

જમાનાઓ થયાં મનુષ્ય સૃષ્ટિ "ભય" ની બેડીમાં જકડાઇ રહેલી છે અને તેમાંથી તેને છોડવવાનું કામ મુશ્કેલ છે. આપણી ગળથુથીમાં જન્મથી "બ્હીક" ના બાઉથી આપણી માતાઓ, આપણને બ્હીવડાવે છે અને માતાના ગર્ભમા હોઇએ ત્યારે પણ તેવાજ શબ્દોથી આપણું અંતર ભરવામાં આવ્યું હતું. "બાઉ" "બાઉ"

ઈશ્વર સર્વેનો ઉપરી છે. તમે વિચારો કે આ દુનીઆમાં જે કાંઈ છે, તે અમુક કાર્ય કે હેતુ બજાવવા માટેજ છે, અને અમુક હેતુ તેને બજાવ્યા વગર છૂટકો નથી. તમારામાં વિશ્વાસ રાખો! તમારા પરથી જરા પણ વિશ્વાસ ડગાવો નહિ. વળી એ પણ ચોક્કસપણે માનો કે આખી દુનીઆ બંધનના પરાવે છે—અને દરેક ચીજ સાથે બીજાને સંબંધ છે—આપણે દરેક એક સરખું તત્વ ધરાવીએ છીએ, અને આત્મા સર્વેનો ઉપરી છે.

"ભય" જેવી કોઈ ચીજ હસ્તિમાંજ નથી, એ સિદ્ધાંત જેઓ સમજે છે તેઓને હમેશાં શાંતિ હોય છે—જ્યારે તેથી ઉલટી પ્રકૃતિવાળા હમેશ ચિંતાતૂર-વલોપાતીઆ-ભાગેલાં-દુખી-અદેખા-રોગી છે. તમે હિમ્મતવાન બનો અને તમને શાંત નિદ્રા આવશે: તમારા કામ ઉપર તમે ધ્યાન આપી શકશો અને કોઈ નુકશાન તમને થશે નહિ—આ ઉપાય જે અજમાવશે તેને શાંતિ મળશે અને તે સુખી થશે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

મ્હોત અને ચૈતન્ય.

Are you searching for the happiness that does not fade away?
Are you looking for the joy that lives, and leaves no grievous day?
Are you panting for the water brooks of Love, and Life and Peace?
Then let all dark desires depart, and selfish seeking cease.

JAMES ALLEN.

ભાવાર્થ:—જે સુખનો કદીપણ નાશ થતો નથી તે સુખ શું તમે શોધો છો? શું તમે એવો સાશ્વત આનંદ મેળવવા ઈચ્છો છો કે જેમાં એક પણ પળ દુઃખની ન હોય? પ્રેમ, સાશ્વત સુખી જીંદગી અને શાન્તિના ઝરાના પાણી પીવાની તમારી ઉત્કંઠા છે? તો સઘળી ખરાબ ઈચ્છાઓનો ત્યાગ કરો અને સ્વાર્થ વૃત્તિ દૂર કરો.

જેમ્સ એલન.

Say! what are you doing? O, brothers of mine!
To lessen the woes of World!
Do ye know that on high like an angle's broad wing,
The banner of light is unfurled?
Say! what are you doing? O, teachers of men!
Are ye sitting in dignified ease—
While the flocks ye were given to watch and defend—
Are scattered as Satan may please!
For what are they better than sheep or goats,
That nourish a blind life within the brain,
Of knowing God, they lift not hearts of prayers,
Both for themselves and those who call them friend!.

ભાવાર્થ:—મારા વ્હાલા બન્ધુઓ! દુનીઆના દુઃખો ઓછાં કરવા માટે તમે શું કરો છો? તે મને કહો! શું તમને એ બીનાની ખબર મળી નથી.

જાણતા ? આવું કેમ બનતું હશે ? એમ બનવાનું કારણ એ છે કે તેઓ મોત અમુક વખતે નક્કી આવશે એ જાણી બેઠા છે, અને તેથીજ તેનાથી જેમ બને તેમ જલ્દી છુટકારો થાય એમ ઇચ્છે છે. આપણે માટે પણ તેજ નિયમ લાગુ પડે છે. અમુક વખતે આપણું મરણ થશે એમ જો આપણને માલુમ હોત તો આપણી જીંદગી ઘણીજ દુઃખદાયક થઇ પડત કેમકે હરપળે મરણની યાદ આવતાં કાંઇપણ સુખ આપનારી વાત તરફ આપણું દિલ ખેંચાત નહિ. આપણી અને એક ગુનેહગારની મરણ સંબંધી હાલતમાં જે ફેર છે તે એજ છે કે આપણે બીજાઓ માટે ગમે તેવું ધારીએ છીએ છતાં આપણા મરણનો વિચાર આપણને આવતોજ નથી, કેમકે મનુષ્યો, જે અમર આત્માના શરીરરૂપે એક ભાગ થઇ દુનીઆમાં આવે છે, તેઓ તેમને હરપળે યાદ આપે છે કે તેઓ અમર છે અને તેઓનું અમર રહેવાનું કામ તેઓ પોતે બજાવી શકે એમ છે. મોટા મોટા તત્વવેત્તાઓ, ફીલસુફો અને વિદ્વાનો તેમજ શાસ્ત્રકારો અને પેગંબરો, આત્માના અમર તત્વને માને છે એ જગજાહેર છે અને તેથીજ તેઓએ, ભવીષ્યની દુનીઆમાં, તેઓને પુજનારાઓ માટે, અમર સુખ રાખ્યાનો ઉપદેશ કર્યો છે આ વાત ઘણું ખરૂં દરેક મનુષ્ય માને છે, જો કે એ વાત સાબીત કરવાને કાંઇ પણ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ નથી.

આત્મા અમર છે એ સિદ્ધાત દુનીઆના દરેક મુખ્ય ધર્મ કબુલ કરે છે અને એ સિદ્ધાત કાઇ તદ્દન નહિ ગણકારવા જેવો કે કુટકળીઓ નથી. આત્મા અમર છેજ. તમે એ પણ ઘણી વખત વાંચ્યું હશે કે કેટલાક આત્માઓ કેટલીક વખત કેટલાક સંજોગોમાં અમુક માણસોને દેખાવ આપે છે એ વિચારો તેમજ તેને લગતા લેખો હમણા કેટલાક માને છે તેમ, અસત્ય નથી, તેમજ પશ્ચિમની વિદ્યા તથા પશ્ચિમના સુધરેલા ગણાતા લોકો પણ આત્માઓ કે ભૂતો દેખાવ દે છે એ વાત સ્વીકારવા લાગ્યા છે. એ માટે જે વ્હેમ છે તે તેમના સત્ય દેખાવ માટેનો નહીં પણ [illegible]ી વિગતોના સંબંધમા છે. હૃદય એ આપણ

-યા નહિ દેખી શકીએ. વળી કોઈ કોઈ વખત માણસ બેધ્યાન અવસ્થામાં હોય છે, તે વખતે તે બેધ્યાન અવસ્થામાં હોવાથી, તેના મનમાં શું થાય છે તે પોતે સમજી શકતો નથી અને કેટલાક એવા વિચારો તેમજ વિચારોના આકારને જન્મ આપે છે કે જે તે પોતે જોઈને તેના વિષે બોલે છે. આ આકારો તે માણસ પોતે જેમ જોઈ શકે છે, તેમ બીજા પણ જોઇ શકે છે અને તેને બીજાઓ ભૂત કે પિશાચ કહે છે.

તમારૂં હૃદય શું શું અદ્દ્ભુત શક્તિઓ ધરાવે છે તેનો ખ્યાલ તમને કોઇ વખત નહિ આવ્યો હશે? જો એ વિષેનો ખ્યાલ નહિ આવ્યો હોય તો એ શક્તિઓની અજમાયશ કરવાનો વખત તો ક્યાંથી આવે અને એ અજમાયશ કરવામાં નહિ આવે તો પછી તેની ખરી માહીતિ ક્યાંથી મળે? આમ હોવાથી માણસને પોતાના મનની હાલત, તથા તેની ગુપ્ત શક્તિઓ વિષે પૂર્ણ માહીતિ નથી એ કહેવું ખોટું નહિ ગણાય! પણ એ સત્ય છે કે મન અથવા હૃદય કેટલીક એવી શક્તિઓ ધરાવે છે કે, જે વિષે લખતાં ઘણાઓને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થશે.

આપણે જે ગુરૂત્વાકર્ષણ શક્તિ વિષે માનીયે છીએ તે વાસ્તવિક રીતે ખરૂં નથી અને એ આકર્ષણ શક્તિ વિરૂદ્ધ થઇને, હવામાં ઉડવાની તથા ચાલવાની શક્તિ દરેક મનુષ્ય ધરાવે છે.

શું મનુષ્ય પોતાની મેળે હવામાં ઉડી શકે એ શક્ય છે? આ વાંચતાં તમને હસવું તેમજ આશ્ચર્ય ઉપજશે, પણ તે છતાં તે એટલું બધું હસવા લાયક નથીજ.

આ શક્તિ દરેકમાં અખૂટીક છે, અને કેટલેક વખત પછી એ શક્તિનુ જ્ઞાન થતાં ઘણા માણસો ઉડી શકશે. ગુરૂત્વાકર્ષણ શક્તિ માટે એમ કહેવામાં આવે છે કે, એ શક્તિના સબબેજ દુનીઆના સઘળા પદાર્થો દુનીઆના મધ્ય બિંદુ તરફ ખેંચાય છે. એ માટે વિચાર કરતાં

'તરસ'નો વિચાર ભૂલી જવા તથા ગળામાં ઠંડક થવાનો વિચાર કહ્યું. તે ગૃહસ્થે તેમ કરતાંજ બીજાઓએ તેમજ તેણે પોતે પોતામાં ફેરફાર જોયો. તેની તરસ દૂર થઇ અને તેથી તેણે પાણી મંગાવવા નહિ પાડી. એજ રીતે એક બીજા ગૃહસ્થને એવોજ નિશ્ચય થઇ રહ્યો હતો કે તેની નાભી આગળ કોઇ નાડીમાં બગાડો થયો છે અને તેથી તે મુશ્કીલીથી ચાલે છે. એ ગૃહસ્થને જરા ઉંઘમાં નાખી મેસમેરાઇઝ કરતાં તેના ચાર પાંચ વરસના ધખતામાં કેટલોક ઘટાડો થએલો તેને માલુમ પડયો. આવું પરિણામ આવવાનો સબબ તેના હૃદયમાંજ હતો.

તેના હૃદયમાં એક ખોટો વિચાર અગાઉ ઘર ઘાલી બેઠો હતો, પણ તે દૂર થતાંજ તેણે પોતાના શરીરમાં ફેરફાર થએલો જોયો હતો. એવોજ એક બીજો દાખલો એક સ્ત્રીનો છે એક સ્ત્રીને એવોજ વ્હેમ આવ્યો હતો કે તેનું શરીર તદન બેતાકાત થઇ ગયું છે અને તેથી તે કોઇ પણ કામ કરી શકવાની શક્તિ ધરાવતી નથી. આ સબંધમાં તેણી એમજ જાણતી હતી કે તેના [illegible] શક્તિઓથી બેનસીબ છે અને તેથી [illegible] મનુષ્ય [illegible] નકામાંની છે આ સ્ત્રીની [illegible] એક [illegible] તેના વિચારના પ્રભાવે તે [illegible] અને તે કામ તેણી તરફ [illegible] સાથે વાત કરતાં [illegible] તેણીનું [illegible] કરવાને [illegible] થતાંજ તેણીને [illegible] એમ સમજતા છે [illegible] પણ તે હવે [illegible] પણ મનુષ્ય ઉપર અસર [illegible] તમારી શક્તિઓ [illegible] તમે માલીકમાર નથી. એ [illegible] છે, [illegible] તમારી શક્તિઓ [illegible] અલૌકિક શક્તિ

આધુનીક મનુષ્ય, પોતાની અંદર, બીજા સઘળા પદાર્થ કે પ્રાણીઓમાં જે શક્તિ છે, તે શક્તિ ધરાવે છે, અને તે શક્તિઓ તેના મગજની અંદર ભગી આવે છે. પ્રાણીની અવસ્થામાંથી ફેરવાઈને મનુષ્ય અવતાર ધારણ કરવાની સ્થિતિ તરફ વધુ અને વધુ આવતાં, પ્રાણીઓનાં શરીરમાં જે જે શક્તિઓ હતી, તે તે શક્તિઓએ આખા શરીરને બદલે મગજમાં જગ્યા લીધી અને તે શક્તિઓ મગજદ્વારા બહાર પડતી નજરે પડે છે. ખરૂં કહીએ તો મનુષ્ય અવસ્થા તરફની મુસાફરી એ મગજની વધારે ને વધારે કેળવાયેલી અવસ્થા છે. એ અવસ્થાના પ્રભાવેજ ગુરૂત્વાકર્ષણની જે શક્તિ જીંદગીને તાબામાં રાખતી હતી, તેને છોડી, મનુષ્યની જીંદગીએ, મગજની કેળવણી તરફ આગળ વધી,–વિચાર કરવાની શક્તિ ખીલવી–વિચાર બળે એ ગુરૂત્વાકર્ષણ–શક્તિ પોતાના તાબામા મેળવવા શક્તિ મેળવી છે. જે પદાર્થોને આપણે 'જડ' ગણીએ છીએ તેઓ પણ એજ વધારામાં આગળ વધે છે, અને અમુક વખતમાં તેઓ પણ એ સ્થિતિએ પ્હોંચશે. હમણાં તેઓની શક્તિઓ અદૃશ્ય છે, જો કે ખરી રીતે તો તેઓ પણ આપણીજ માફક મન તેમજ ચૈતન્ય ધરાવે છે જમાનાઓ થયાં જે વધારો અદૃશ્ય રીતે થતો જાય છે તે એ છે કે, અ: જડ કહેવાતાં પદાર્થોની શક્તિઓ ખીલતી જાય છે, તથા ગુરૂત્વાકર્ષણ શક્તિને દરેકે તાબે થવુ જોઈયે એ સિદ્ધાંતને ખોટો પાડતા જાય છે. અને સાબીત કરે છે કે પદાર્થો મન ધરાવે છે, જે 'મન' ચૈતન્ય શક્તિ ધરાવવા ઉપરાત પોતાની મરજી મુજબ ચાલવાનો હક ધરાવે છે.

તમને ફરીથી યાદ આપવાની જરૂર છે કે દુનીઆમા કોઈ પણ ચીજ જડ નથી, અને કોઈ પણ ચીજને મરણ નથી જે ચીજને આપણે જડ કહીએ છીયે તે ફક્ત વગર ખીલેલુ 'મન છે. દુનીઆમા નાનામાં નાનુ કણ પણ દૃશ્ય કે અદૃશ્ય 'મન' પોતાની અંદર ધરાવે છે. જેને દુનીઆમાથી છુટવુ હોય તેને આ સિદ્ધાંત માન્યા વગર છુટકોજ નથી જેને આપણે 'પદાર્થ' કે 'ચીજ' કહીએ છીએ. તે 'કોઈપણ

દિવસના દૃષ્ટાંત અનુસાર હવે આપણે એક નવીન બાબતપર વિચાર કરીશું. દુનીઆમાં જે જે મનુષ્યો છે તેની પ્રકૃતિ એક જાતની નથીજ. કોઈની પ્રકૃતિ કેવી તો બીજાની કેવી હોય છે! કોઈ પ્રેમ ચાહે છે તો કોઈ ધન ચાહે છે! કોઈ પ્રજાને ચાહે છે તો કોઈ રાજ્યને ચાહે છે! કોઈ જ્ઞાનને ચાહે છે તો કોઈ ઈશ્વરને ચાહે છે! કોઈ કળાને ચાહે છે તો કોઈ ફેશનને ચાહે છે! કોઈ શાસનને ચાહે છે તો કોઈ કુટુંબને ચાહે છે! કોઈ આરોગ્યને ચાહે છે તો કોઈ સ્વદેશને ચાહે છે! કોઈ કલ્યાણને તો કોઈ બીજી વસ્તુને ચાહે છે અને તેમા મુખ્ય તત્વ એ છે કે તેઓ જે ચીજમાં સુખ છે એમ ધારે છે તેનેજ સુખના સાધનરૂપ ધારી તેમાંજ સુખ શોધે છે.

દુનીઆમા આવી પ્રકૃતિ જતા તમે એવા કોને જોયા કે જે દરેક ચીજમા તૃપ્તિ મનાતા [illegible] હોય? કે એવા દેખવામાં આવ્યા [illegible] હવે મારે કોઈ પણ ચીજની જરૂર નથી? તમે કોઈ [illegible] પોતાની [illegible] જતા તેનાથી વધુ મેળવવા [illegible] હોય? નહિ? તેવા કોઈપણ નજરે પડતાજ નથી, [illegible] પોત પોતાના પ્રયત્નના [illegible] પ્રાપ્ત થાય છે તેની વૃત્તિ તેટલાથી સંતુષ્ટ થતી નથી. [illegible] સંતાન હોય છે તે ધનને શોધે છે, [illegible] છે અને દ્રવ્ય અને પ્રજા એ ઉભય જેને મળ્યા હોય [illegible] કીર્તિ અને ઐશ્વર્ય વગેરે અનેક વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવા મથે છે. જેને એક ચીજ મળી હોય છે તે એકથી, બે ચીજ મળી હોય તે બેથી, [illegible] હોય તે ત્રણથી, સંતોષ પામતા નથી. [illegible] દુનીઆના સર્વ પદાર્થો જો તેઓને [illegible] તેઓ સંતુષ્ટ થાય એમ ધારવાપણું શક નથી! પણ શું તમે [illegible] પ્રાપ્ત કરવા માનુષ્ય મુશ્કેલ [illegible] જોવાના માટે [illegible] એવી ઇચ્છાઓને [illegible]

માટે લાખો વરસનું આયુષ્ય, કરોડો રૂપીયાની સમૃદ્ધિ અને હજારો પુ
પ્રાપ્તિ છતાં તે કાંઈપણ વિસાતમાં છેજ નહિ! એ માટે ઇચ્છા પ્રમ
કાર્યની સીદ્ધિ જ્યાંસુધી થાય નહિ ત્યાં સુધી યથાર્થ શાંતિ મળેજ નં

આટલું છતાં સ્ત્રી, દ્રવ્ય અને માન એમાં તે એવું શું રહ્યું
કે જેને મેળવવાને લોકો અહોનીશ મહેનત કરે છે, તલસે છે, તરસે
અને તલપે છે! એમાં એવી તે કઈ વસ્તુ છે કે જેને મેળવવા સ્વ
મૃત્યુ કે પાતાળ-ત્રણે ભુવનના જીવો આટલી બધી ઇચ્છા કરે છે?

એ પદાર્થ બીજો કોઈ નહિ પણ પોતાના અંતરમાં રહેલો
એજ આત્મ તત્વ છે અને તે સર્વ વ્યાપી છે. એજ આત્મતત્ત્વ સર્વ
રહી-દરેક ચીજમાં રહી, બીજાની પ્રીતિ-આકાંક્ષા-પોતા તરફ-તે ચી
તરફ-ખેંચે છે! એ આત્મ તત્વજ પોતે સુખરૂપ છે અને તે દરેક જી
પોતાનામાં પૂર્ણ પ્રમાણમાં હોવા છતાં બીજા તરફ જઈ તેમાં શોધે છે

ભૂલમાં ભટકનાં ભટકિર ' ભ્રમમાં તું કયા સુધી ભટક્યાં કરશે
શું તને એ ખબર નથી કે આત્મતત્વથીજ પદાર્થો સુખમય ભાસે
અને તેને મેળવવા તને ઇચ્છા થાય છે ' તને શું એ સમજ નથી
જેમ દુનીઆમાં સર્વ ચીજો સમાઇ જાય છે તેમ હાથીના પગલામ
બીજાં નાનાં પ્રાણીઓના પગલાં સમાઈ જાય છે, તેમજ આત્મ તત્વમ
આખી દુનીઆના વિષય ભ્રમનો સમાવેશ થઈ જાય છે ' હે બાંધવ
આવું છે ત્યારે તું બીજાને મેળવવા કેમ તપે છે ' જે સુખમાં સર્વ સુખ
સમાઈ જતાં હોય તેજ મેળવવા તું પ્રયત્ન કર ' જગતના અસત્ય પદાર્થ
મેળવવા, અનેક વરસો પર્યંત અનેક જીવનો પ્રયાસ કરી અનેક જાતન
અશાંતિ અને દુઃખ અનુભવવા કરતાં સત્ય સુખના શીરોમણિ રૂપ-આત્મ
તત્વ રૂપ-પારસમણિ, મેળવવા પ્રયત્ન કરવો એ શું ઉત્તમ નથી? હે
બંધુ! ચિત્ત સ્થિર રાખી વિચાર કરી જો અને તરતજ તું કહીશ કે તે
સત્ય છે ' કેમ તે તું અનુભવશે ... ... ચિત્તે નીચેની વાતોનો
પણ વિચાર કર '

પખંત ભાળ્યો છે, માટે હવે સમજ ને તે પ્રવૃત્તિ છોડી આ જ્ઞાનવાન માર્ગ ગ્રહણ કર! આ મનુષ્ય દેહમાં—મહા મહેનતે મળેલા માનવ જન્મ દરમ્યાન—જો એ આત્મતત્વ જાણવા તું ભાગ્યશાળી થશે નહિ તો પછી ક્યારે થશે! ભાઈ! ઉઠ! વિર! આળસનો ત્યાગ કર! હજી તારી અજ્ઞાન અને નબળી શક્તિથી શું તું કંટાળ્યો નથી કે હજી તું આળસનો ત્યાગ નથી કરતો! યાદ રાખજે કે તું આળસ ત્યાગી આત્મતત્વને ઓળખવા શક્તિવાન નહિ થશે તો આવા ને આવા અનેક દિવસો વહી જશે, તોપણ-આવા ને આવા અનેક વરસો અને જન્મો જતાં રહેશે તોપણ—તું અપૂર્ણ, અશાંત, અલ્પજ્ઞાની અને અલ્પ-શક્તિવાન—થોડાં કે મોટાં પ્રમાણમાં—રહેશેજ.

વિચાર કરો! ચક્રવર્તિ રાજાનું સુખ, અનેક સ્ત્રીઓનું સુખ, લાંબા આયુષ્યનું સુખ, આ લોક તેમજ સ્વર્ગનાં નાના મોટાં સુખો, આત્મ-તત્વના સુખ આગળ કાંઈપણ હીસાબમાં નથી. જ્યાં સુધી કોઈએ આત્મ-તત્વ સાધ્યો નથી ત્યાં સુધી તેને સંપૂર્ણ સુખ મળ્યુંજ નથી. જ્યાં સુધી આત્મતત્વનું ઓળખાણ નથી થતું ત્યાં સુધી ગમે તેટલી બીજી અનુ-કૂળતા મળે તોપણ કોઈને પણ સંપૂર્ણ શાંતિ મળતી નથી; જ્યાંસુધી જીવોને આત્મતત્વમાં આનંદ નહિ દેખાય ત્યાં સુધી તેમના ભ્રમણનો અંત આવશે કે કેમ એ પણ વિચાર કરવુંજ રહ્યું.

તમે જન્મ્યા પછી, તથા અક્કલ, હોંશ અને જ્ઞાન મેળવ્યા પછી, અથવા દુનીઆમાં અક્કલવાન, અને જ્ઞાની તરીકે પોતાને ઓળ-ખાવ્યા પછી, કદીપણ જન્મવાની સાર્થકતા શેમાં છે તે જાણવાનો વિચાર કર્યો છે? સંસારના જુદી જુદી જાતના ઉપભોગો, માતા, પિતા, ભાઈ, ભગિની, સ્ત્રી અને મિત્ર તરફના જુદા જુદા પ્રેમી તેમજ દેવી વાક્યો, શ્રવણ કર્યાં પછી, કદી તમને તમારા જન્મવાનું પ્રયોજન શું છે, એનો વિચાર કરવા કે તે ખ્યાલ કરવા-દિલમાં હૃદયમાં—કાંઈપણ લાગણી ઉત્પન્ન થઈ છે કે? શું તમે એવો વિચાર નથી કર્યો કે 'હમેશાં જુવાન રહી

કરવામાં ગાળે છે. બીજાઓ પોતાની સ્ત્રી અથવા પત્નિની ભુલો શોધી કહાડી તેને મારવા, ધમકાવવા, ગાળો દેવામાં કે નીંદવામાંજ દીવસનો મ્હોટો ભાગ વસાર કરે છે. વળી કેટલાક દુઃખી જીવો તો એમજ ધારે છે કે તેમના જેવું દુઃખ બીજા કોઇને નથી. તેઓ એમજ ધારે છે કે તેમના ધંધામાં જેવું [illegible] છે તેવું બીજા કોઇમાં નથી અને ફક્ત તેઓજ તે કામ કરી શકે કેટલાક નોકરો એમજ ધારે છે કે અમારા શેઠને અમારા જેવા માણસ મળ્યા ન હોત તો તેમનું કામ રખડીજ જાત કેટલાકો એમજ ધારે છે કે અમારી નોકરી જેવી બીજા કોઇની નોકરી કહીં નથી કેટલાકો ખાવાની ચીજના, કેટલાક બાપાઓના, કેટલાક [illegible]ના, કેટલાક [illegible]ના, કેટલાક [illegible]ના કેટલાક ધર્મ-[illegible] કેટલાક સાધુઓના કેટલાક કેટલીક સભાઓના, કેટલાક કેટલીક [illegible] કેટલાક મ્યુનીસીપાલીટીઓના કેટલાક નિશાળોના અને [illegible] વાતની [illegible] માટે [illegible] ત્યારે ફરી તેમના [illegible] અથવા તે [illegible] પ્રાણીથી કે [illegible] ઉપર [illegible] ઉપર [illegible] હોય [illegible] નહિ [illegible] પોતાના [illegible] બીજાઓ [illegible]

એ જુદા જુદા રૂપમાં પણ જુદી જુદી પંક્તીઓ છે. એકથી તે જેમ વધારે, બેથી પણ જેમ વધારે અને જેમ એકએકથી વધુ ગણુનાં કોઇ એવી પણ સંખ્યા આવે કે તેની ગણના કે કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે, તેમ એ પરમાત્માની સ્થિતિમાં, એમાં એક સમાવેલો છે તેમ, અથવા કરોડોમાં પણ એક સમાવેલો છે તેમ, સઘળા નાનાંઓ ન નાથી મોટામાં મોટામાં એ સ્થિતિ સમાવેલી છે એ સ્થિતિ તે હમણાંની આપણી સ્થિતિ નથી. એ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે નવીજ મહેનત પ[illegible] છે અને જેમ [illegible] અભિમાનથી [illegible] તે પ્રક[illegible] રામય થાય છે તેમ [illegible] આપણામાંથી નીકળી જતાં આ[illegible] [illegible] ડીએ

રોને શું આપીશ, એમ લેવા માટે શું કરીશ, ગાડી ઘોડા માટે શું ખોપરીશ, ગામમાં બેસીશ તો શું ખરચીશ, કોઇને પેર જોઇશે તો શું ખરચીશ, ઘરવાળાને, અનાજવાળાને, નોકરને, ચાકરને, ધોબીને, હજામને, માગનારને કે બીજાને શું આપીશ, તેના હજારો વિચાર તને આવે છે! પૈસા વગરનું જીવતર ખોટું એમ તને થાય છે! પૈસા વગર મરી જઇશ એમ તને લાગે છે! પૈસા વગર ખાવા કોઇ નહિ આપશે એમ તને વિચાર થાય છે! ખરેખર એક ચીજ જુદા જુદા સ્વરૂપમાં સુખમય તેમજ દુઃખમય દેખાય છે. વધુ જો! જે રૂપસુંદર બાળકીમાં તું આનંદ માને છે, તેને કાંઇ દુઃખ કે રોગ થતાં તું દુઃખી થાય છે! બાવરો બને છે, ગભરાય છે! તે નહિ જીવશે તો 'હું મરી જઇશ' એમ તું ધારે છે. તે મરી જશે તો તેની પછાડી "હું આયુ ત્યાગીશ" એમ તું નક્કી કરે છે. તેના દુઃખથી કમકમી તું દૂર નાસે છે. તે મરણ પામતા જે શરીરપર તું પ્રેમ કરતો હતો તેને ઘરમાંથી કહાડી, દાટી દે છે, બાળી મુકે છે યા દોખમામાં મોકલે છે, અને થોડે દહાડે તેને ભૂલી બીજા લાકડા તથા ચામડાના પુતળાપર ચિત્ત દોરાવે છે. ખરેખર! એકજ આ એક સ્વરૂપમાં આનંદ આપનાર હતી, બીજા સ્વરૂપમાં તે દુઃખ આપે છે.

જેનું તે અને આ ચિત્ર 'ભાઇ' પરમાત્માની સ્થિતિએ પહોંચવાની ઇચ્છા ધરાવનાર આવી જૂદી જૂદી વૃત્તિઓ રાખતો નથી. તે મધુર આમ્રફળથી રાજી થતો નથી કે ખાટા આમ્રફળથી દુઃખી થતો નથી. તે પૈસા મળવાથી આનંદી થતો, નથી યા તે ચાલ્યા જવાથી દુઃખી થતો નથી. તેમજ તે સ્વરૂપવાન બાળો મળવાથી આનંદ પામતો નથી. અનુકૂળ વસ્તુઓમાં પ્રેમ કરવો એમાં કાંઇ હુશીઆરી કે ઉત્તમ વૃત્તિ નથી પણ અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ ગમે તે વસ્તુ હોય તેને એકજ નજરે જોઇ તેમાં પ્રેમ સ્થાપવો એમાંજ મહત્વતા છે. શરીરે રોગ થયો હોય, વ્હાલામાં વ્હાલી વસ્તુ નાશ પામી હોય, વ્હાલામાં વ્હાલું સગું-મા,

એ માટે દરેક મનુષ્યે, પોતાને મળીનાં અથવા પોતાના રસ્તામાં આવતાં દરેક પ્રસંગને અનુકુળ ગણવાની ટેવ પાડવાની જરૂર છે. એ ટેવ જ્યાંસુધી નથી પડી ત્યાંસુધી પ્રેમ પ્રકટતો નથી, ને તેમ થયા વિના દુઃખ નાશ પામતું નથી. જો પરમાત્મામાં આપણી પૂર્ણ શ્રદ્ધા હોય તો, ને જો પરમાત્મામાં આપણો પૂર્ણ પ્રેમ હોય તો, દરેક અનુકુળ કે પ્રતિકુળ પ્રસંગમાં આપણને પ્રેમ થવોજ જોઇએ. જેમ ધુળમાં કે કાદવમાં ખરડાયેલા હીરાને કે મોતીને જોઇને તેને ઓળખનાર ઝવેરી કે બુદ્ધિવાન માનવિ, તેને ફેંકી ન દેતાં પ્રેમથી જુએ છે, અને ધુળમાં કે કાદવમાં હીરો છે એમ ધારીને આનંદ પામી, તેની ધુળ કે કાદવ કાઢી નાંખવા પ્રયત્ન કરે છે, તેમજ અપ્રિય વસ્તુ, પ્રાણી, કે જીવ જોઇને, પરમતત્ત્વ સર્વમાં છે એમ જાણનાર યથાર્થ જ્ઞાની તે અપ્રિય વસ્તુ, પ્રાણી કે જીવપર દ્વેષ કરતો નથી, પણ તેમાં રહેલા ઉત્તમ તત્ત્વને જોઇને રાજી થાય છે અને એજ રીતે વર્તીને દુઃખનો હમેશ માટે ત્યાગ કરે છે.

આ જમાનો મ્હોટી દોલત એકઠી કરવાનો છે: અને દોલતના પ્રભાવે, અને મનુષ્યની બુદ્ધિથી પેદા થએલી દરેક મોજમજા અને સુખમાં તે દોલતનું રોકાણ થવા પછી પણ કરોડોની દોલત એવી રહેશે કે જેનું રોકાણ કોઇપણ ચીજમાં કરવામાં આવ્યું નહિ હોય એ દોલતને શેમાં રોકવામાં આવે છે? તેમાં કે જેમાંથી આપણું માનેલું સુખ મળી શકે

પણ આપણે મરી જઇએ છીએ તેનું કેમ! કેમકે હમણાંના જ્ઞાન પ્રમાણે તો મ્હોત આ હાલતનો અંત આણે છે. આપણી આ હાલતનો અંત મ્હોતથી આવે છે યા નહિ તેની તકરારમાં નહિ ઉતરતાં એ તો નક્કીજ છે કે મ્હોતથી આપણા શરૂ થએલા કે શરૂ કરવામાં આવેલાં કામો અવ્યવસ્થિત [illegible] છે અને આપણી હસ્તરો આશાઓ [illegible] આપણને [illegible] નથી ગમે તેવા [illegible] ગમે [illegible] જુઓ કે તેને [illegible] અવસ્થામાંની એક [illegible] મ્હોત [illegible], તે દાક્ષત [illegible] મ્હોટી [illegible] આવતી હોય!

[illegible] વિચારો એ માનીએ [illegible] માટે અને નહિ [illegible] વિચારોની [illegible] એ માનતા [illegible] નજર કરો! [illegible] શું કહે છે [illegible] હમેશ વધારો [illegible]

ઘણી વખત આપણે મ્હોટા વૃદ્ધ પુરુષોને બાલ્યાવસ્થાના સુખની યાદગીરી દિલગિર થતાં જોઇએ છીએ. પણ શું તે અવસ્થા એટલી બધી સુખી છે? તે વખતે બીજાઓના અંકુશ હેઠળ રહેવું પડે છે; પોતાનું ધાર્યું કામ કરી શકતો નથી; સ્વતંત્રતા નાશ પામી હોય છે; તે વખતે ઘણા ધારે છે કે 'હું મ્હોટો થઇશ કે સુખી થઇશ.' પણ જ્યારે તે જુવાન થાય છે ત્યારે બાલ્યાવસ્થા કરતાં પણ તેની સ્વતંત્રતામાં વધુ ઘટાડો થાય છે. તે અવસ્થા [illegible] વધુ મોટા થતાં પણ તેની અવસ્થા [illegible] થતી નથી [illegible] પણ જ્યારે તેને [illegible] બીજાના [illegible] અને [illegible] અને તેની [illegible]

સુધી તેઓ તમારામાં નહીં ત્યાં સુધી તમે દુઃખમાં રહેશો અને રડ પણ શકો અને મરશો પણ ખરા.

ક્રમવિકાસના નિયમથી માનવીની તપાસ કરતાં એવું જણાય છે કે મનુષ્યના આગળ વધવાનો અંત છેજ નહિ. જ્યારે તેના માટે નવી નવી શક્તિઓના જન્મ આપવાજ કરશે મનુષ્ય પોતે નવી નવી ચીજો પેદા કરવાની શક્તિ વધારે છે અને તેમાં અડચણ નાખનાર, હલકી રીતોથી મનપર અસરકરનારા વિચારો અને લોકોની ચિંતા શિવાય બીજા [illegible] માનવા નહિ હોવાથી અને [illegible] હોવાથીજ તે મહાન [illegible] લાગે છે

ફરી તેઓ પર જય મેળવ્યો હતો; એજ કારણથી મહાવિરે મેરૂ પર્વતને પોતાના અંગુઠાના દબાણથી કંપાવ્યો હતો. અને હજારો અન્ય ધર્મીઓને પોતાના વિચાર તરફ ખેંચ્યા હતા. એજ કારણથી પેગમ્બર ક્રાઈસ્ટે, દરીઆને શાંત થવું કહેતાં દરીઆમાં શાંતિ થઈ હતી. હજારો વર્ષોપર જે મનુષ્યોએ આવાં કામો કર્યાં, જુઓ બાબત. આમ વગેરે બધી બાબતોપર જીત મેળવી હતી. તેઓના વર્તન પણ એજ સાબીત કરે છે કે મનુષ્ય દરેકનો સરદાર થવાને સરજાયેલો છે—ને દરેકપર વિજેતા થઈ શકે એમ છે.

પ્રત્યક્ષ રીતે દરેક જણ જોઈ શકે છે કે, જેમ જેમ આપણે આપણી અપૂર્વ શક્તિ [illegible] થઈએ છીએ તેમ તેમ, આપણે [illegible] અને [illegible] થઈએ છીએ ત્યારે આપણને [illegible] આપણા દુશ્મનો નથી, પણ તેઓ [illegible] હમેશાં [illegible] આપણી [illegible]

[illegible] અચાનક [illegible]

રહ્યું છે, અને આપણે તે વાતાવરણમાં જન્મીએ છીએ, ખાઇએ છીએ, અને રહીએ છીએ અને તેજ વાતાવરણને શ્વાસો શ્વાસમાં લઇએ છીએ. એ વાતાવરણ ધુમસ જેવું ધાડું થયેલું છે અને તેને કોઇ પણ માણસ તદન વા એકદમ દુર કરી શકે એમ નથી. કોઇ દૃઢ મનના માણસ આસપાસનું [illegible] વાતાવરણ થોડો વખત માટે દુર થઇ શકે. પણ તરતજ અસંખ્ય જીવોનું બનાવ વાતાવરણ પાછું આવે છે, અને તેની આસપાસ આપણા માઠા વિચારોનું બનાવ વાતાવરણ ફેલાશે. તેના કામને અટકાવી નાખે છે. તે વખત ધીરજ રાખી તેને તે ગાઢ જુએ, અને એક બે દિવસમાં તે તેની શક્તિને એકઠી કરી એકજ કાર્યમાં જમાવી વિચારના વાતાવરણને દૂર નાખી [illegible] પ્રયત્ન કરે તો, તે શક્તિ ફતેહ મેળવી શકે.

એ એ દેખાડે છે કે મનમાં ગુપ્ત રહેલી અનંત શક્તિઓ એક પછી એક ખુલ્લી થતી જાય છે, અને તે શક્તિઓ ખુલ્લી થયા બાદ તેનાથી વધુ મ્હોટી શક્તિઓ ખુલ્લી કરવા આપણે મથીશું, અને એક વખત એવો પણ આવશે કે જ્યારે ઉડવાના વિમાન વગર આપણે પોતાની મેળે ઉડી શકીશું.

ઉપલી બધી શક્તિઓ સ્નાયુદ્વારા ખુલ્લી થઇ છે—પણ સ્નાયુની ક્રિયા એજ માનસિક ક્રિયા છે, કેમકે શરીર પોતેજ મન છે, અને જ્યારે માલુમ પડશે કે માનસિક શક્તિનો અન્તજ નથી, ત્યારે ઉડવાની શક્તિ મેળવવાનું કામ અશક્ય જણાશે નહિ, અને તે શક્તિ મેળવવામાં જે અટકાવ છે તે અટકાવને દુર કરનારી શક્તિ ખુલ્લી થશે

આ જમાનામાં પણ જો કે આ જમાનો ભૌતિક છે તો પણ આપણે ફક્ત આંખથી [illegible] એમાં રહીએ છીએ એમ નથી. આપણે જે જે ચૈતન્ય [illegible] પાડીએ છીએ તે તમામ સ્વાત્મ વિશ્વાસથી જ [illegible] વિશ્વાસ વધવાથી આપણા અરૂપે શક્તિમાં વિશ્વાસ વધવાથી—અપર્ણી શક્તિ અનન્ત છે એમ નક્કરપણે માનવાથી— આપણે આપણામાંના ચેતન શક્તિ વધતી જતી જોઈશું. જેનો વધારો હમણાની શક્તિ [illegible] ગણો વધુ માલુમ પડશે, અને આ વધેલી શક્તિ, [illegible] એવી ફિલમાં બહાર પડશે હમણાની અવસ્થા [illegible] સન્ધ્યાભૂમિમાં, એક ઝડપથી દોડતી ટ્રેન આગળ [illegible] જેવી જ

[illegible] અને તેથી મનોબળની અંદર શક્તિઓ [illegible] બહાર પડશે એ નક્કી જ છે [illegible] કરે, તો તમને તેને [illegible] આપણું [illegible] ઘણી વખત મન [illegible] પડતા કરે છે. પણ મને કહેવું

ોપવા અને તેમાંથી ભવિષ્યને માટે ઉમદા ઝાડો અને ફળો મેળવવા
આશાવંત થવું.

એ માટે હું આ રીતે કરું છું. હું દુનીઆમાં વધારા વિરૂદ્ધની
જેટલી માન્યતાઓ હોય છે તેમાં વિશ્વાસ મુકતો નથી અને તે
ોટી છે, એમ નક્કીપણે માનુ છું; અને તેના પંઝામાં ઝકડાઈ
રહેવાને પણ ના પાડું છું. મારી જીંદગીની દરેક પળે તેનાથી
સાવચેન રહેવા હું ઉત્કંઠીત રહું છું એ માટે યાદ રાખો કે સ્વતંત્રતા
જાળવવા માટે હરપળે જાગતા–સાવચેત, રહેવાની જરૂર છે, આ
ત ઘણાંઓને મુશ્કેલ લાગશે, પણ એ હું ખાત્રીથી કહું છું કે
રેક ચીજ શરૂઆતમાજ મુશ્કેલ હોય છે શરૂઆતની થોડીક મુદત
ી, ભવિષ્યનો રસ્તો વધુ સહેલો થતો જાય છે, અને અંતમાં તો
ઘણોજ સહેલો થાય છે

હમણા આખી દુનીઆનુ વાતાવરણ અજ્ઞાનતાથી ભરપૂર છે તે
મે આપણે સાવચેત રહેવુ જોઈએ એ માટે આખી દુનીઆને મ્હોત
ફ ધસડી જતા પ્રવાહની સામે આપણે આપણે આપણા વિચારનો
ો બહાદુરીથી ટકાવી રાખવાની જરૂર છે આપણે એ ખોટા
ચારોને કદી માનવા જોઈએ નહિ (અને ખરેખર ના આપણે તે માનવા
ે હમેશ, પણ શરૂમાં જોઈએ તે ના વિચારોનો પ્રવાહ જેવો આપણી
ા આવે કે આપણે તેના હાનીકારક સામે થવુ જોઈએ, અને ગુપ્ત
ી એવુ વાતાવરણ જોઈએ કે જેમા તે વિચારો હરિત
ા ટકી નહિ

વિચારો પદાર્થો છે વિચાર શક્તિઓ છે–અને શક્તિઓ કાર્ય
માલુમ પડે અને આકાશને નવી રીતે શરીરના જ્ઞાન-
ઓ અનુભવવા માલુમ પડે તેજ રીતે વિચારો પણ અનુ-
ી માલુમ પડે છે, અને જ્યારે રીતે જ્ઞાનતંતુઓ સ્નાયુઓ ઉપર

નીચેના સર્વે જીવો કરતાં વધુ પ્રમાણમાં હોય છે. એ ઇચ્છાઓ, જેમ જેમ તેની બુદ્ધિમાં વધારો થતો જાય છે, તેમ તેમ વધતી જાય છે, અને આકર્ષણ શક્તિના નિયમને પ્રત્યક્ષ રૂપે બહાર પાડે છે.

બુદ્ધિની ખીલવણીની કોઈપણ હદ નહી હોવાથી, મનુષ્યની શક્તિઓ પણ હદ વગરની હોય છે, અને તેથી જે પ્રમાણમાં મનુષ્યની બુદ્ધિ આકર્ષણ કરવાની પોતાની શક્તિથી વાકેફગાર થાય છે તે પ્રમાણમાં તેની શક્તિઓ ખીલે છે.

આ વિષે જે કાંઇ લખાય છે, તે સંબંધમાં સામાન્ય રીતે દુનીઆના ઘણાજ થોડા ભાગને જ્ઞાન છે, કેમકે દુનીઆનો મોટો ભાગ, એ આકર્ષણ શક્તિ વિષે તેમજ પોતાની અનંત શક્તિઓ વિષે અજ્ઞાણ હોવાથી, એવું માને છે કે એ સર્વ શક્તિઓ, તેઓથી (પોતાથી) બહાર કોઇ એક જણ ધરાવે છે, જેને તેઓ 'ઇશ્વર'ના નામે ઓળખી, તેનામાં પોતાની બુદ્ધિના પ્રમાણમાં ઉંચા કે ઉત્તમ વિચારોનું આરોપણ કરે છે, એટલુંજ નહી પણ તેનામાં પણ હવે વિશ્વાસ ન રાખતા, તેની સાથે મળી જવાને માટે જુદા જુદા રસ્તાઓ પોતેજ શોધી કાઢે છે.

ઇશ્વરવાદ (Theology) એવું માને છે કે મનુષ્યની ભૂલના સબબે મનુષ્ય અને ઇશ્વર જુદા પડી ગયા છે, અને જો મનુષ્યે પોતાનું તારણ કરવું હોય તો તેણે ઇશ્વર સાથે એક થઇ જવા માટે પવિત્ર થવું જ જોઈએ. એ વાતનો મૂળ એ છે કે, તે ઇશ્વરને કોઇક ચીજ, કે પદાર્થ કે મનુષ્ય જેવો કલ્પે છે. ઇશ્વરવાદીઓ જેને 'ઇશ્વર' કહે છે તેજ ખરું જોતાં દરેક જણમાં રહેલ આત્મ તત્વ, યા આકર્ષણ તત્વ છે કે જે સર્વ શક્તિમાન, સર્વ વ્યાપક અને ત્રિકાળ જ્ઞાની છે. એ સર્વ શક્તિઓ કાલ્પનિક તેમજ અનુભવ વિચારથી જન્મ પામેલા ઇશ્વરમાં હોઈ શકે નહિ. અને એવી કલ્પનાથી કે ઇશ્વરને પણ જ મોટો ધારવામાં આવે

ઇશ્વરવાદ એવું જણાવે છે કે મનુષ્યે પોતાના ઇશ્વર સાથે, તારણ માટે, ભક્તિ કરીને, એક થઇ જવાની જરૂર છે. વિદ્યા (Science) એમ કહે છે કે માણસે પોતાના તારણ માટે, આકર્ષણ તત્વનું જ્ઞાન મેળવી તે તત્વ સાથે એક તાર થઇ જવાની જરૂર છે. ઇશ્વરવાદ, આત્માના ભવિષ્યના કાલ્પનિક તારણના વિચારથી વધુ કાંઇપણ જણાવતો નથી. તેથી ઉલટી રીતે વિદ્યા એમ જણાવે છે કે આકર્ષણ તત્વના બુદ્ધિ અર્પી અને સત્ય જ્ઞાનથી, શરીરનું પણ તારણ થવા જોઇએ.

પહેલા અને બીજા વિચારમાં, મોટું મળતાપણું છે: વગર શકે બીજા વિચારનો પહેલો વિચાર શરૂઆતનો ભાગ છે

પણ ઇશ્વરવાદ સંબંધમાં વધુ જણાવવાની જરૂર છે. એ સંબંધમાં વધુ જણાવવા અગાઉ જાહેર કરવાની જરૂર છે, કે આ બાબતનો દરેક આશય પાછળના વિચારો ભુલી જઇ અને કાંઇપણ આગલી માન્યતાઓ વચમા ન લાવતા, નીષ્પક્ષપાતપણાથી તેમજ ઉંડા અભ્યાસ પછી તોલ કરવો. હજારો વર્ષોથી જડ ઘાલી બેઠેલી માન્યતાની સત્તા કબુલ કરવાને બદલે પોતાની સ્વતંત્ર બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો, અને બીજાની મહેનતથી જન્મ પામેલા સાચા યા ખોટા વિચારોને વગર તપાસે મનમા જગ્યા ન આપવાં. પોતાની બુદ્ધિનોજ ઉપયોગ કરી, વગર વિચારે, અત્રે લખાતા વિચારો યા બુદ્ધિવાદને ધિક્કારવા નહિ.

માનસિક ઇશ્વરના સબંધમા જાણવું જોઇએ કે એક અજ્ઞાન જાતિજ એવો ખ્યાલ કરે છે, કાન ઉઘાડા મુકી બેઠેલા અને પોતાની ખુશામદને ચહાનારા ઇશ્વરને પોતાની પ્રાર્થના, કાંઇ પણ ખાંચા વગરની ખુશામદ, ચાલુ કાલાવાલા ઘણાજ ગમે છે, અને તે સ્વીકારવા તે હર પળે તૈયાર રહે છે. અજ્ઞાન લોકોજ (race) એવું ધારે કે, પરમેશ્વર ગુસ્સે થનારો અને ખુશામદને ચાહનારો કોઇ પદાર્થ છે, જેની ખુશામદ પુરતાં પ્રમાણમાં નહીં કરવામાં આવે તો તે પોતાના હાથેજ પેદા કરેલા પ્રાણીઓને શાપ દે છે.

આ ઇશ્વર સબંધમાં વિચાર કરતાં માલમ પડશે કે આજથી ઘણા વર્ષો ઉપર, જ્યારે આ દુનીઆ, અર્ધ જંગલી અવસ્થામાં હતી, અને જ્યારે અર્ધ જંગલી જાતોના મુખીઓ અર્ધ સુધરેલા સરદારો હતા, ત્યારે તેઓએ પોતાનાજ જેવો પોતાના ઇશ્વરને ધારી, તેને પોતાના જેવી શક્તિઓ આરોપણ કરી હતી. ને સરદારો સત્તા, ખુશામદ અને પુંજીને ચહાતા હતા અને જેઓ તેમની માગણીઓ કે સત્તા કબુલ કરતા નહી, તેમને તેઓ દુઃખથી રીબાવતા. તેઓએ પોતેજ તેથી પોતાના જેવા ઇશ્વર શોધી કાઢયો હતો અને તે ઇશ્વર તેઓના કરતા કાંઈ પણ વિશે મોટો ન હતો કેમ પણ માણસ પોતાની બુદ્ધિ કરતા કાંઇ પણ વધુ વિચારી શકે નહી, એ સિદ્ધાંત અનુસાર તેઓએ પોતાની કલ્પનાથી તેમજ બુદ્ધિથી વધુ મોટો ઇશ્વર શોધી કાઢયો નહોતો પોતાની બુદ્ધિ અનુસાર પોતાના જેવોજ તેમજ પોતાના આકારનો ઇશ્વર શોધ્યો, તેઓએ તેમાંની કોઈ દેખીતી ખામીમાં કેટલીક અલૌકિક શક્તિઓ વધારીને યા આરોપણ કરીને તેની શક્તિ પૂર્ણ કરી હતી અને તેથીજ તેઓએ તેને નાશ કરવાની તેમજ આશીષ આપનારી શક્તિ ધરાવનાર માન્યો હતો આ પછી દુનીઆ જેમ જેમ સુધારા વધારામાં આગળ વધતી ગઈ તેમ તેમ, એ ઇશ્વરના આકારમાં તેમજ આચારમાં સુધારો વધારો થતા ગયો અને હમણા ઇશ્વરવાદીઓના 'ઇશ્વર' જેવો તે થયો છે એ શબ્દનો જે રિતે અર્થ કરવામાં આવે છે તે ઉપર જણાવેલી રિતે થયો છે, અને તેથી 'ઇશ્વર' અને આકસ્મિકત્વમાં કંઈ કે મોટો ફેર ખરેખરી રીતે નથી તે છતાં એ ફેર રાખવો પડે છે, કેમકે 'આકસ્મિકત્વ'ને બદલે 'ઇશ્વર' શબ્દ વાપરવામાં આવે તો (તે ચાલી શકે એમ છે, પણ તેનો ઉપયોગ કરતાં,) લોકો તેને સામાન્ય અર્થમાં સમજે, એવો ભય રહે છે.

ઉપર જણાવેલા માણસોએ ઉપજાવી કાઢેલા ઇશ્વરથી જુદા પડવામાં મોટું નુકશાન નથી,—તેથી આગળ વધી કહી શકાય કે એવા 'ઇશ્વર'ની સાથે રહેવા કરતાં તેનાથી દૂર રહેવામાંજ વધુ ફાયદો છે. પણ

આકર્ષણ તત્વથી–આત્મતત્વથી–દૂર રહેવાનું કોઈથી પણ બની શકે એમ નથી, એટલું બધું તેનું સામર્થ્ય છે. વળી જો આકર્ષણ તત્વનું વધું જ્ઞાન મેળવવામાં આવે તો વધુ શક્તિઓ, વધુ તંદુરસ્તી, વધુ બુદ્ધિ, વધુ દોલત અને વધુ ખુબસુરતી મળી શકે છે. એટલુંજ નહી પણ એ સર્વે શક્તિઓ અને ખુબસુરતીમાં તે એકાકાર થઈ જાય છે.

હમણાની દુનીઆ ચારે તરફથી રોગ, દારીદ્રતા, જરા અવસ્થા અને મોતથી ઉગરવાને પોકાર કરે છે–એજ તેની મોટામાં મોટી જરૂરીઆત સાબીત કરે છે એ જરૂરીઆતને, પુરી પાડવાને માટેજ આ પ્રયાસ છે જેને પોતાનું ભલું કરવાની ઇચ્છા હોય, તેણે, તેથી આ પુસ્તક વાચવું શરૂ કરી તેપર વિચાર ચલાવવો આજને માટે આ ઉપાય છે કાલની જરૂરીયાત માટે આવતી કાલજ બીજા ઉપાયોને જન્મ આપશે [illegible] તે [illegible] છે–તેને આ સંપની સમજ પડે છે. માણ-સનો [illegible] દશા [illegible]–આમ આકર્ષણ તત્વ [illegible] એવો ગુપ્ત ભંડાર છે [illegible] હાલની [illegible] જરૂરીઆત પુરી [illegible] છે [illegible] રહેલા [illegible] તેને આ જ્ઞાન થાય છે તેને [illegible] આકર્ષણ [illegible] એક [illegible] તે રોગ, દરીદ્રતા, નબ-ળાઈ, [illegible] મોત છઉ પોંહચી શકશે

[illegible] હમણાનો [illegible] સર્વથી [illegible] પોતાની સત્તા [illegible] જોઈએ. અને દુ[illegible], ભય [illegible], દારીદ્ર અને નિરાશાના વિચારો પણ નાશ પામશે [illegible] માલુમ પડશે કે આપણે અમર આકર્ષણ તત્વ [illegible] શક્તિથી આપણે હમેશા આગળ [illegible], [illegible] ઉંચ સત્તા ભોગવી શકીશું

[illegible] દુનીઆમાં મુખ્ય એકજ તત્વ છે–જે દૃશ્ય અને અદૃશ્ય બન્ને છે, દૃશ્ય બાજુએ તે બુદ્ધિ, મન, શરીર, પુદ્ગળ

માને જડ વસ્તુ કહેવાય છે–અદૃશ્ય બાજુએ તે આત્મા–આકર્ષણ તત્ત્વ–ઈશ્વર કહેવાય છે આત્મતત્ત્વ, કુદરતમાં કરોડો બાગ સ્વરૂપે–બુદ્ધિ રૂપે–નજરે પડે છે, પાને સઘળી કુદરત આકર્ષણ તત્ત્વ રૂપ છે. અમેરિકાથી કોના બુદ્ધિ અને આત્મા, એક એકથી તદ્દન જુદા પદાર્થ અને તત્ત્વ છે. કેમકે બુદ્ધિ પદાર્થ છે, જ્યારે આત્મા પદાર્થ નથી બુદ્ધિ જોઈ શકાય, સુંઘી શકાય ને પકડી શકાય એવો પદાર્થ છે. દુનીઆમાં ૭૨ (૭૦–૧૧૦૯) તરીકે ઓળખાતા સર્વે પદાર્થો બુદ્ધિ અથવા મન છે–તેઓ વિચાર કરવાની શક્તિ ધરાવે છે એ શક્તિજ આકર્ષણ તત્ત્વની શક્તિનો મહત્ત્વ પુરાવે છે કે દરેક જીવ, એકાદો કોઈ બનાવના પુરાવામાંથી નીકળી વધુ દૃઢ [illegible] કુદરતમાં [illegible] તેમજ પ્રાણીઓમાં એ [illegible] નથી [illegible]

[illegible]

આ સઘળી ખીલવણી, પહેલા નહી ખીલેલી અથવા થોડી ખીલેલી પન્ત્રામાંથી રહેતે રહેતે થાય છે; મનુષ્યની હમણાની ઉંચ્ચ સ્થિતિ આવીજ ખીલવણીથી થઇ છે, અને ઘણી એછી ઇંદ્રીઓમાંથી [illegible] સ્વતાના સબબે તેને ઉત્તમ શરીર અને ખીલેલું મગજ પ્રાપ્ત થયું છે, જો કે ભવિષ્યમાં પણ તેમાં ઘણો સુધારો થવાની દરેક આશા છે

એ માટે મનુષ્યે હમણાની સ્થિતિમાં સંતોષ ન રાખતાં, તેમાં દર પળે વધારો થતો જાય તે માટે પોતાના મગજનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર છે, કે જેથી તે મગજ તેની ખીલવણીમાં મદદ કરતા થઈ પડે. એ હજાર વર્ષો અગાઉના માનવિઓ મનુષ્ય ની સ્થિતિ પ્રાપ્ત કર્યા પછી શું કરવું તે માટે જાગે સમજી શક્યા નહિ, ને તેથી હમણાના જે સ્થિતિ [illegible] છે, તે તે વખતે [illegible] હતા. અને [illegible] ગુલામ થવાને [illegible]

[illegible]

[illegible] મનુષ્ય સર્વ શક્તિવાન થવાની મરજી વધુ ઇચ્છા રાખે છે.

[illegible] અને તે માટે હમણાંના [illegible]

[illegible]

થતાં હતાં, અને અંધ અવસ્થામાંજ તેની ગુલામી કરી તેમાંથી છુટવાની ઈચ્છા કરતાં હતાં. એ ઈચ્છાનું પરીણામ એ આવ્યું કે ઈચ્છાએ પોતાને પુદગળનો આકાર આપ્યો અને નાનામાં નાના અણુએ પોતાના માટે પાચન કરનારી તેમજ જોવા સાંભળવાની શક્તિઓને જન્મ આપી, પોતાને એક ઘણુંજ ગુંચવાડા ભર્યો તેમજ જોવા લાયક આકારમાં ફેરવી નાંખ્યો. અલંકારીક ભાષામાં કહીએ તો ઈચ્છારૂપી વરાળે પોતાને માટે એક નવું વરાળયંત્ર, તેમજ તેને હાંકનાર (engineer) ને પણ પેદા કર્યો, પણ એનજીનીયર શરૂઆતમાં પોતાની ફરજો વિષે અજાણ્યુ હોવાથી હજારો વર્ષો થયાં ફાંફાં મારે છે, અને પોતાનાજ વરાળ યંત્ર (engine) થી વાકેફગાર થવા પ્રયત્ન કરે છે.

ઘણાઓ મનુષ્યની ભૂલોને નુકશાન કર્તા લેખે છે, પણ તેમ નથી, કેમકે તેમ થવા વગર તે પૂર્ણ થઈ શકેજ નહિ. મનુષ્યે તે કારણથી વરાળયંત્રની વરાળ–ઇચ્છા–ને શરૂઆતથી નુકશાન કર્તા ધારી, અને તેથી તેમાંથી છુટવા તથા તેને દાબી નાખવા પ્રયત્ન કર્યો, એ ઇચ્છાની હાજરી વિષે જાણીતા થતાંજ તેને પહેલો ઉદ્દગાર એ કાઢ્યો કે મારે મારી ઇચ્છાપર કાબુ મેળવવો જોઇએ એજ સિદ્ધાંતને હજારો વર્ષો પર જુદા જુદા પંથના ધર્મ ગુરૂઓએ જાહેર કર્યો–અને આત્મતત્વને દાબી નાખવામા આવ્યો.

દુનીઆના ઘણાખરા દરેક ધર્મ તરફથી, ઇચ્છાને દાબી નાખવા માટે જુદા જુદા રૂપમા, ઉપદેશકો વા પાદરીઓ દ્વારા પ્રયત્ન કરવામા આવ્યો છે, એ વાત જગ જાહેર છે. નાનપણથીજ પોતાની બુદ્ધિને ઉપયોગ ન કરતા, મા બાપના તાબામા રહી તેમજ શાળાઓ, મીસનરી પાદરીઓ, મુલ્લાઓ, અધ્યારૂઓ કે એવાજ ધર્મના ઠેકેદાર કહેવાતા ...નું તાના હાથ નીચે રહી, તેઓ જે કહે તેજ સાચુ માનવું, એવો ઉદેશ સેંકડો વર્ષો થયા આપવામા આવે છે અને જો કે હવે એ ટેકની સત્તા તુટવા લાગી છે તો પણ તે ફક્ત એક મોટા કાર્યની

ફળ તેઓએ (ઇશ્વરની આજ્ઞા ન છતાં) ખાધું, એટલે કે તેઓની બુદ્ધિ બહાર પડી અને તેઓને સારા ખોટાની સમજ પડી: તેઓ પોતાની નગ્ન (અજ્ઞાન) અવસ્થા માટે શરમાવા અને પાંદડાંનાં (બુદ્ધિથી બનેલા) વસ્ત્ર પહેરવા લાગ્યાં. આથી ઇશ્વરે તેઓને (અજ્ઞાન અવસ્થાના) ઇડન (Eden) ના બાગમાંથી કાઢી મુકયા અને તેઓ નવો બેહસ્તનો બાગ જોવા નીકળી પડયા, કે જે બાગમાં તેઓ સર્વ શાપ (અજ્ઞાન) ઉપર વિજય મેળવી સુખ મેળવી શકે.

પણ ખરું જોતાં એ કહેવાતાં શાપ, આશીશ હતાં. કેમકે એ શાપથી મનુષ્યને જુદાં જુદાં પ્રયત્નો કરી પોતાને માટે નવા નવા અનુભવ મેળવી, ક્રમશઃ પોતાની શક્તિમાં વધારો કર્યો અને તેનાજ પ્રતાપે જોઇ શક્યો કે તેનામાં પણ કોઈ તત્વ હતું. તેણે દુનીઆની જમીન-દરીઆ-જનાવર વશ કર્યાં અને પોતાની શક્તિથી તે થોડોક વાકેફગાર થયો. ધીરે ધીરે તે પોતાનામાં વિશ્વાસ મુકતો થયો અને જે કુદરતિ બળ [illegible] તેને તેણે પોતાનો દુશ્મન કલ્પ્યો હતો, તેનામાં પોતાનો [illegible] જોતો થયો. તેને માલુમ પડ્યું કે આ ઇશ્વર તેના પોતાના પુરુષાર્થ [illegible], તેને કેઇ પણ રીતે [illegible] નથી અને તેણે પોતાની [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ઇચ્છાની હસ્તિ વિશે તેમજ તેના મૂળ વીશે જ્ઞાન થાય છે, ત્યારે તે પોતાના સર્વોપરી આત્માનું પણ જ્ઞાન થાય છે, અને તે બન્ને વચ્ચેના સંબંધ વિશે પણ તે માહીતિ મેળવે છે. તેને તે વખતે એવું પણ માલુમ પડે છે કે ઇચ્છાના જન્મની શરૂઆતથી તે અત્યાર સુધીને તેનો સર્વ રિતનો વધારો, જેમ જેમ ગુણ આકર્ષણ—ચેતન—શક્તિ—નો ખ્યાલ થતો ગયો તેમ તેમ થયો હતો, અને જેમ જેમ ઇચ્છારૂપે તે ભવિષ્યના અખંડ કાળમાં, ચેતનરૂપ પ્રેમતત્વનું વધારે જ્ઞાન મેળવતો જશે, તેમ તેમ તે વધારો અખંડ ચાલુ રહેશે.

જો આ વિચારો વાંચકના મગજમાં પૂર્ણ રીતે અસર કરી શક્યા હશે તો તે જોઈ શકશે કે તે પોતે બુદ્ધિ અથવા મન રૂપેજ છે; અને આખી દુનીઆ પણ પ્રગટિકરણની જુદી જુદી પંક્તિ ઉપર છે. આ ઉપરથી તે એ પણ જોઈ શકશે કે જો કે મનુષ્ય પોતાની શક્તિ વિશે ભૂત કાળમાં અજાણ હતો તો પણ તેજ પોતાના નસીબનો—પોતાનો—કર્તા હતો. તે એ સાથે એ પણ સમજી શકશે કે ભવિષ્યનો પોતાનો સુધારો વધારો પણ તેના પોતાનાજ હાથમાં છે.

જ્યારે મનુષ્યનું દરેક અંગ, મન યા બુદ્ધિજ છે, ત્યારે એ પણ સમજી શકાય એમ છે કે જે પ્રમાણમાં તેનામાં સત્ય હોય છે, તે પ્રમાણમાં તે તેને બહાર કાઢે છે, કારણકે તેનામાં રહેલો આકર્ષણ તત્વ એકલોજ તેનો પોતાનો 'સ્વ' છે. જ્યારે તેના 'સ્વ'ની ખોટી બાજુએજ તેના ખરા 'સ્વ'ની ઓછી કિમ્મત આકી છે.

માણસની બુદ્ધિ તેના વિચારમાં પ્રદર્શિત થાય છે—જે વિચાર પાછો માન્યતાનો આકાર લે છે, અને એ માન્યતાઓ તેના શરીરને આકાર આપે છે દરેક માણસના શરીરપરથી તેની માન્યતાનો ખ્યાલ પણ બાંધી શકાય છે, અને તેથીજ કહેવાય છે કે 'ખાય તેવો ઓડકાર' 'ખોટું ધારનારનું ખોટું થાય' 'જેવું કરે તેવું પામે' (As a

(Synonymous) શબ્દો છે–બન્નેજ પ્રેમ છે–પણ જ્યારે 'પ્રેમ' શાંત છે, ત્યારે 'ઇચ્છા' હાલચાલ કરતો પ્રેમ છે.

માણસના આગળ વધવા સાથે તેના ચૈતન્ય કે આત્મામાં કાંઇપણ વધારો કે ઘટાડો થતો નથી–તેતો સ્વતંત્રપણે જેવો ને તેવો રહે છેજ. તે ભૂતકાળમાં હતો, હમણાં છે અને ભવિષ્યમાં રહેશે. તેને પોતાને તો તેની હસ્તિનું, તેની અનંત શક્તિનું, અને તેની સાથેના પોતાના સંબંધનું, જાણપણુ મેળવવાનોજ હક છે. એ શક્તિ એવી તો અદ્ભૂત છે કે તેના ખરા ખ્યાલનો હજારમો અંશ પણ હમણાંની વધેલી બુદ્ધિને પણ આવી શકે એમ નથી, તેમ તેનું પૂર્ણ વર્ણન પણ કોઇ જીભ કે કલમ કરી શકે એમ નથી. મનુષ્યની અંદર રહેલી આ અપૂર્વ શક્તિથીજ તે હાલીચાલી શકે છે. આવા અનંત શક્તિવાન અમર અને સર્વ પદાર્થના મૂળરૂપ, આકર્ષણ તત્વને પાપી, રોગી અને મરણ પામતો કહેવો એ મોટામાં મોટી મુર્ખાઇ છે, તે છતાં એ સત્યની અજ્ઞાનતામાં આપણા મને તેને આ સર્વે નબળાઇવાળો ગણ્યો છે, અને તે ભૂલે તેને આપણને સર્વ શક્તિવાન દેખાડવાને બદલે, રોગી, દુઃખી અને કમતાકાત મનાવ્યો છે.

આ આકર્ષણ તત્વ અને પ્રેમ, કે જે માણસની અસંખ્ય ઇચ્છાઓમાં નજરે પડે છે, તેજ ખરેખરો માણસ (આત્મીક) છે–જેને માણસો ઇશ્વરના નામથી ઓળખે છે. આ અમરતત્વ દરેક માણસનું પોતાનુંજ છે, અને કુદરતને કાંઇપણ ભૂલ વગર પોતાને રસ્તે ચલાવનાર, જે તત્વ, જે અમુક મૂળમાંથી મળ્યુ છે, તેજ મૂળમાંથી તેને આ તત્વ મળ્યું છે, અને જેમ કુદરત અજીત, અને મ્હોટી છે, તેમજ માણસનું આ તત્વ પણ અજીત અને મ્હોટું છે.

આ મ્હોટું તત્વજ ખરેખરૂં માણસ–ખરેખરો મરદ–છે–પ્રેમ-તત્વે લીધેલો આકાર છે. આજ તત્વના પરિણામે મહાવિરે, ગૌતમે,

કોઈપણ આશા રાખતી નથી, પણ બીજાને પોતાના જેવાજ પૂર્ણ અને તાકાતવાર કરવા મથે છે. જડીબુટીની દુનીઆમાં આ સિદ્ધાંત તરફ વધી તેની સત્યતા સાબીત કરજો.

ખરેખર તંદુરસ્ત અને તાકાતદાર તેમજ ખબસુરત થવા માટે, આપણે આપણું પોતાને પીછાણવાની અગત્ય છે. માણસ [illegible] ખ્યાલ નહીં [illegible] નથી. [illegible] માણસ પોતાની કિંમત [illegible] જ વધી શકે છે. [illegible]

આત્મોન્નતિ.

જાઈ. જો તેણે આ [illegible] નિશ્ચય [illegible] રહિત આવું રાખવી હોય તો તેણે એ કરવું જોઈએ, તેણે પોતાના [illegible] છે. [illegible] તેથી તેણે પોતાના વ્યાપારનું કામ પણ નિયમિત કરવું જોઈએ. [illegible] એ તેનું શરીર સારું નથી, તો તેને [illegible] તેનું કામ [illegible] થશે નહિ. આથી તેણે પોતાના [illegible] આ ધ્યાન ઉપર [illegible] જરૂર છે. તેણે પોતે ધ્યાન ઉપર [illegible] તો [illegible] ધ્યાન ઉપર [illegible] તેમનાં [illegible] ફળમાં આવતા [illegible] પોતાની [illegible] રાખવી [illegible] દિન, [illegible] થવાની [illegible] છે. [illegible] દિન [illegible] [illegible]

આશક પોતાની માશુકપર–વિશ્વાસ રાખે છે, તેવીજ રિતે તમારા મનપર તમે વિશ્વાસ રાખો. તમે તેનાપર કાંઇપણ શક લાવો નહિ, અને તેજ તમને મુશ્કેલીમાંથી ઉંચકી લઈ ફતેહ અપાવશે. યાદ રાખજો કે જે શબ્દો અગત્યના છે તે આ છે–" બુદ્ધિશાળી મન." 'બુદ્ધિશાળી મન' અને 'અબુદ્ધિશાળી–(મૂર્ખ)–મન'–વચ્ચે ફરક છે, તોપણ તેઓ ખીલવણીના જુદા જુદા તબક્કા માત્ર છે. 'મૂર્ખ મન' અને 'બુદ્ધિશાળી મન' એકજ છે, શિવાય કે અક્કલની ખીલવણીથી બીજી શક્તિ ઉંચા તબક્કાપર પહોંચેલી હોય છે. મનની મજબૂતાઇના સબબે, જીંદગીના પાછલા તબક્કાપર જીત મેળવવાથી હાલનો મનુષ્ય થયો છે. જો તે હવે 'બુદ્ધિશાળી મન'ને કેળવે તો તે કેવળ સર્વોપરી થઈ અગાઉ કદિ નહિ ભોગવેલા ઐશ્વર્યનો ભોક્તા થાય. મનની પૂર્ણતાનો નીષેધ કરવાથી–બુદ્ધિથી નીષેધરૂપ માનવાથી–જરાવસ્થા, મ્હોત અને રોગ આવે છે. મનજ માણસનો ખરો ચલાવનાર છે–તે માણસ પોતેજ છે. જે રિતે તેની શક્તિ વધારે ઓછી માનવામાં આવે છે તે રિતે તે મોટું યા નાનું, મજબુત યા નબળું હોય છે.

મરજી, બુદ્ધિનો હુકમ અમલમાં મેલનાર (Executor) અને શરીર, મરજીનો હુકમ અમલમાં મેલનાર (Executor) પદાર્થ છે. માણસ બુદ્ધિ અને પ્રેમ–બુદ્ધિ અને મરજી–નો બનેલો છે. એ બન્ને એકજ છે એ બન્નેના લગ્નથી એ બન્નેના જોડાણથી–પવિત્રતા–પૂર્ણતા–જન્મ પામે છે. એટલે કે તે આપણને પૂર્ણ બનાવી બીજાપર સર્વોપરી કરે છે

મન એજ માણસ છે.

મન એકલાનેજ સતા છે.

મન શિવાય બીજા કોઇને કાંઈ ખાસ સતા નથી.

જીંદગીનો એકજ હેતુ હોવો જોઇએ અને તે હેતુ આપણા મનને પૂર્ણ બનાવવાનો–આપણા હક મેળવવાનો–હોવો જોઇએ.

ખાત્રી રાખો કે તે તમને મળશે એથી વધી તમે માગો કે તે તમને મળી રહેશે અને તમે જોશો કે તે કુદરતીને તમારી પાસે આવે છે.

જે કામ માટે તમને ઇચ્છા થાય છે તે સાથે તમારી ઇચ્છાશક્તિથી [illegible] એકની શક્તિ [illegible] બીજાની શક્તિ કરતાં વધારે [illegible] હોય તે [illegible] [illegible] મનમાં [illegible]

જે કોઈ આ ઉચ્ચ ખ્યાલ કરી શકે છે તે વગર શોકે કહેશે કે "હું મારું સ્વતંત્ર-બીજાના આધાર વગરની-જીંદગીમાંજ કીર્તિ માનું છું. એ સ્વતંત્રતાથી જે કોઈ જાણવાનું છે તે હું જાણું છું, અને તેથી હું વગર અટકે આગળ વધીશ." તમે સ્વતંત્ર થવા પ્રયત્નવાન થાઓ કેમકે તમે બુદ્ધિશાળી મન ધરાવો છો! એ પણ યાદ રાખો કે મનના કે આપણા જે દુશ્મનો આપણે માનીએ છીએ તે ખોટા છે. તમે પોતેજ તમારું મન-પ્રેમ-છો અને પ્રેમ સમક્ષ જેમ તેવો અટકાવ નાશ પામે છે-જેમ તેવા પહાડો સપાટ થઇ જાય છે. જે વખતે તમારી ઇચ્છા નબળી થાય તે વખતે તમારી મરજી-તમારા મનની સલાહ લો! તમે તેને કહો કે "હે અપૂર્વ શક્તિ ધરાવનાર મન! તું ક્યાં છે? મારા આ જરૂરના વખતે તું દૃશ્ય થઇ મને મદદ કર!" આવી વિનંતી કરો અને તમારી વિનંતી કદીપણ વ્યર્થ જશે નહિ. જે કાંઇ છે તે આપણામાંજ છે-આપણી બહાર નથી એ કદિપણ ભૂલશો નહિ. એ સબંધમાં એક જાણવા જેમ દ્રષ્ટાંત છે જે આ પ્રમાણે છે.—

સર્વ સાગરોમાં શીરોમણી (રત્ન મુ-ગ્મણ) સમુદ્રને એક વખત એવી ભ્રાંતી થઇ કે તેને તરસ લાગી છે. તેણે તેથી પાણી શોધવા માંડ્યું પણ કોઇપણ ઠેકાણે તેને તે ન મળવાથી તે નિરાશ થયો. નિરાશામાંને નિરાશામાં પણ તે હતા ને પાણીની યાદ ભૂલી શક્યો નહિ- અને એ રિતે આઠ મહિના પસાર થઇ ગયા! એ વખતે તેણે આકાશમાં થોડાક વાદળા જોયા. આસપાસ પાણી ન મળવાથી તે આ વાદળા જોઇ રાજી થયો, અને જ્યારે વાદળામાંથી પાણી પડ્યું ત્યારે ઉઘાડે મુખે તેનું પાન કરવા લાગ્યો. પણ વાદળામાં એટલું પાણી ન હતું કે જેથી તેની તરસ છીપે અને તેથી જ્યારે વાદળાંઓ પાણી આપતા અટકી ગયા ત્યારે તે વધુ તૃષાતુર થયો, કેમકે અતી તૃષાતુરને અલ્પ જળથી તૃપ્તિ થતી નથી

પ્રકરણ ૧૭ મું.

ઇચ્છા સિદ્ધ કરવાના માર્ગો.

Believe not because some old manuscripts are produced; believe not because it is your national belief, or because you have been made to believe from your childhood; but reason it out, and after you have analysed it, then, if you find that it will do good to one and all, believe it: live up to it, and help others to live up to it.

Buddha.

ભાવાર્થ—પ્રાચીન શાસ્ત્રો શાખ પૂરે છે તેથી, અથવા તમારા દેશની અમુક માન્યતા હોય તેથી, અથવા બાલ્યાવસ્થાથી અમુક રીતે માનવાની તમને ટેવ પાડવામાં આવી હોય તેથીજ અમુક બાબત માનો નહિં પણ દરેક બાબત ઉપર બુદ્ધિપૂર્વક વિચાર કરો, તેની બારીક બારીક બાબતોનું તોલ કરો અને તે બાદ જો તમને એમ માલુમ પડે કે તેથી દરેકને અને બધાને લાભ થશે તો તે માનો તે પ્રમાણે વર્તન રાખો તેમજ તમારા જીવને ઓતપ્રોત કરી નાખો અને બીજાને પણ તેમ કરવામાં મદદ કરો.

બુદ્ધદેવ.

If we keep on creating new truths, the substance of our bodies refines, grows stronger and more beautiful.

આપણે જો નવા નવા સત્ય શીખવાનું ચાલુ રાખીએ તો આપણા દેહના તત્વો સુધરતા જાય છે અને તેના વધારે મજબુત અને સુંદર બને છે.

હેલન વીલમેન્સ.

મનોબળ ખીલવવાની તમે નક્કી ઇચ્છા રાખો છો અને તે માટે પ્રયત્ન કરવા તૈયાર છો તેમાં તમને ફતેહ મળશે કે નહિ તેનો આધાર તમે જે રિતે વિચાર કરશો તે ઉપર રહેશે. જો તમારા કુવાદુપ મગજમાંથી વ્યવહાર તેમજ ઘણી ઉપયોગી,

થશે, અશક્ય દેખાતું કામ પાર પાડવાનો પણ ઉમંગ થાય છે, એ પણ ઘણાઓએ અનુભવ્યું હશે.

લડાઈ લડતાં લશ્કરને, કુસ્તી કરતા મલ્લને, પરિક્ષા આપતા વિદ્યાર્થીને અને કાર્ય કરતાં માનવીને ઉત્સાહના વચન કહેવામાં આવે તો તે લડતાં લશ્કરમાં અત્યંત જુસ્સો, કુસ્તી કરતા મલ્લમાં અતુલ પરાક્રમ અને પરિક્ષા આપતાં વિદ્યાર્થીઓમાં સ્મરણ શક્તિ ઉદ્દભવે છે, તેમને પોતાનાં કાર્યો પાર પાડવા માટે પ્રેમ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેમને વિજય મળે છે.

ઇતિહાસમાં આપણે કેટલીક વખત એવું પણ વાંચ્યું છે કે હજારો સ્ત્રીઓએ પુરૂષના જેવા પરાક્રમ કર્યા છે તે શાથી? બીલાડી કે ઉંદરથી ભય પામનાર અને સોયની અણી વાગવાથી ચીસ પાડનાર સ્ત્રી ઉત્સાહના કારણથીજ રણસંગ્રામમાં ઘુસીને મરદના લશ્કરને પણ હરાવી શકે છે એ શા કારણથી? એથી વધીને કહી શકાશે કે નપુંસક ગણાતા મનુષ્યોએ પણ ઉત્સાહના પરિણામે અનેક પરાક્રમ ભરેલાં કાર્યો કર્યાં છે. મરણની અણી પર આવેલા નિર્માલ્ય શરીરમાં પણ શૌર્ય ઉત્પન્ન થયું છે જાણે પછી ફરી જન્મ માટે આત્મબળ લશ્કરે ફતેહ મેળવી છે, અને આપઘાત કરવાનું નક્કી કરી બેઠેલાઓએ પોતાના પ્રાણ બચાવ્યા છે.

હમણાંના યુરોપના જમાનામાં, લશ્કર સાથે એક બેન્ડ (વાજીંત્રનું લશ્કર) હોય છે કે જેને મરાઠું લશ્કર અમારીના જમાનામાં પણ દરેક લશ્કર સાથે નગારાં આવતું હતું. રશીઆ, જર્મની, ઇગ્લાંડ, અમેરીકા વિગેરે મોટા રાજ્યોના લશ્કર જોઈ. તેમજ આપણા દેશી રાજ્યોના લશ્કર જોઈ પણ વાજું વગાડનારી એક ટુકડી હમેશાં હોય છે તેનું શું કારણ છે? તેનું કારણ એ છે કે એ વાજાંથી—એ વાજું સાંભળવાથી—લશ્કરને શૌર્ય ઉત્પન્ન થાય છે તેમ શુરવિરતા વધે છે અને તેઓનો ઉત્સાહ કાયમ રહે છે. એ વાજાંના ઉત્સાહ અનુસાર રાષ્ટ્રીય નાટકો ગાતા માનવીને પણ ઉત્સાહ આપે.

એક સામાન્ય દર્દ માટે પણ જો કોઈ વૈદ્ય, દર્દીને નિરુત્સાહી બનાવી એમ કહે છે કે "તે રોગ બહુજ ખરાબ છે, અસાધ્ય છે, તે રોગ સારો થઇ શકે એવો નથી, પણ ટેકા માટેજ આ દવા આપું છું ને તેનાથી પણ ફાયદો થઇ શકશે નહિ, એકલા મારાથીજ નહિ પણ મોટા મોટા ડાક્ટરો પણ આ રોગ માટે કાંઇ કરી શકે એમ નથી" તો તેની દવાની અસર પણ નકામી જશે: તેની ઉત્તમ દવાની અસર થશે નહિ અને બીજે દીવસે કે થોડા દિવસ બાદ તેનુ પ્રત્યક્ષ પરિણામ જોઇ શકશો. તે વખતે તેનું દર્દ ઘટયું તો નહિંજ હોય, પણ બનવા જોગ છે કે વધ્યું તો હશે. એથી ઉલટું જો કોઇ પણ રોગીને ઉત્સાહના એવા શબ્દો કહેવામાં આવે કે, "તારો રોગ જલદી સારો થશે: એ રોગ સારો થવામાં કોઈ મુશ્કેલી નથી—એ રોગ અસાધ્ય નથી," તો તેને થોડા મૂલ્યની દવા આપવામાં આવી હશે તોપણ મોટા ભાગે તેના ઉપર સારીજ અસર થશે, અને તેનો રોગ થોડા વખતમાં ઓછો થશે: તેના શરીરમા નવુ જોર આવશે અને તે જીવવાને માટે ઉત્કંઠીત થશે

ઉપરના બધા ખુલાસાથી તમે જોઇ શકશો કે નીરુત્સાહના શબ્દોથી નબળાઇની અને ઉત્સાહના શબ્દોથી બળની વૃદ્ધી થાય છે. એ કારણથી તબીબોએ રોગીને ઉત્સાહના શબ્દો હમેશા કહેવાની જરૂર મોટી છે. એ શબ્દોથી રોગીને મોટો લાભ થયા વગર નહિ રહે. અને બનવાજોગ છે કે તે જલદી નિરોગી પણ થાય

આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ.

શારીરિક અને માનસિક ઉન્નતિ, ઉત્સાહના પ્રબળ પ્રભાવે થાય છે, એ જણાવ્યા પછી આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ ઉપર થોડુંક કહેવાની જરૂર છે શારીરિક અને માનસિક ઉન્નતિમા જેટલી અગત્ય ઉત્સાહ ધરાવે છે તેથી વિશેષ અગત્ય આધ્યાત્મિક ઉન્નતિમાં ઉત્સાહની છે. એનુ કારણ બહુ થોડા મનુષ્યો જાણે છે

[illegible] કાર્ય સિદ્ધ કરવાના મા[illegible] સાંભળીએ છીએ કે "અમુક કાર્ય કરતી વખતે મારૂં મન ના કહે[illegible] હતું અને તે છતાં મેં તે કામ કર્યું તેનું પરિણામ ખરાબ આવ્યું." વ[illegible] કોઈ બીજો માણસ એમ કહે છે કે અમુક કાર્ય હાથમાં લેતાં મારા[illegible] મને કાર્યની શક્તિ ગુમ થઈ ગઈ હતી. કોઈ એમ કહે છે કે અમુક [illegible] કરતાં મને અપશુકન થયાં ને તેથી મને ખાત્રી હતી કે તે પાર પડશે[illegible] નહિ. એ સર્વેનો અર્થ એ છે કે ઉત્સાહથી થતાં કામોમાં પ્રતિતે [illegible] રહેલો હોય છે, અને તે અંશ કાર્ય ફતેહમંદ થવામાં જે જે સંજોગો[illegible] જરૂર હોય છે તે તે સંજોગોને આકર્ષે છે, અને તેથી તે કાર્ય ઘણું ખરૂં[illegible] ઉત્સાહ કાયમ રહે છે તો-પાર પડે છે. ઈસુ ખ્રીસ્ત, નબી સાહેબ મ[illegible]મદ, જૈનોના તીર્થંકરો, હિંદુઓના ચોવીસ અવતારો વગેરેના ઇતિહાસ અને નેપોલીયન બોનાપાર્ટ, રાણા પ્રતાપસિંહ, શિવાજી, રણજીતસિંહ વ[illegible]રેની તવારીખો, તેમજ હિંદી રાષ્ટ્રિય કોન્ગ્રેસની કામકાજની છે[illegible] ૩૦-૩૨ વર્ષોની તવારીખ આ વાત કેટલી બધી સત્ય છે તે સાબીત કરે[illegible]

બીજાને ઉત્સાહ આપો.

[illegible] [illegible] [illegible] ઉત્સાહ [illegible] [illegible] નહિ પણ બીજાઓ[illegible] ઉત્સાહ [illegible] ઉત્સાહ [illegible] [illegible] છે, અને તે [illegible] કાર્ય કરી શકે[illegible] [illegible] [illegible] શકે [illegible] ઉત્સાહને [illegible] [illegible] શક્તિમાન આત્મા છે, આ[illegible] [illegible] ઉત્સાહિત [illegible] કામ [illegible] તે છે [illegible] હમેશ ફતેહ પામે છે [illegible] કદિ પણ [illegible] એમ ન કહેવું [illegible] મને [illegible] પુછાશે તો [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] અને અપરિપક્વ બુદ્ધિવાળી બનુ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] માણસ [illegible] બને છે અને પોતાના [illegible] [illegible] [illegible] છે.

[illegible] પણ માણસને [illegible] [illegible] ઉત્સાહવાન [illegible] આવતા હો[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] આપી તેને ઉત્સાહને [illegible] આપવો એ પુણ્યનું [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] એ [illegible]

પોતે ઉત્સાહી બનો.

[illegible] બીજા માણસોના ઉત્સાહની અસર છે, તેમ [illegible] પોતાના મનોભાવના ઉત્સાહની છે. [illegible] અનુસાર પોતાના અંદરના ઉત્સાહની [illegible] છે કોઈ પણ [illegible] પ્રકૃતિ [illegible] છે, એક કૃત્રિમ [illegible] ભાવ, [illegible] કામ કદી નથી કરી શકતો. [illegible] કાર્ય કદિ પણ નથી કરી શકતું. કૃત્રિમ [illegible] સારી [illegible] અને તેજ રીતે જીવનના ઉત્સાહ કરતાં આપણો પોતાનો ઉત્સાહ [illegible]. તે માટે તમે જીવનના ઉત્સાહ [illegible] મનનો, હૃદયનો, આત્માનો ઉત્સાહ [illegible] અને તમારી ઉત્સાહ [illegible] ફરી જો [illegible] તમારું [illegible] ઉત્સાહ [illegible] અને તમને [illegible] જેથી [illegible] ફરી જો તમારું [illegible] અને તમે [illegible] થશો. જો તમે [illegible] આપો અને [illegible] આપો. તેમ થતાં તમે [illegible] ઉત્સાહી પામો અને ઉત્સાહ [illegible]

[illegible] ઉત્સાહ [illegible] તમે પણ [illegible] ઉત્સાહ [illegible] નહિ [illegible] તમારો [illegible] નહિ—[illegible] તમારી [illegible] એ તમારો ધર્મ

શાંત પ્રકૃતિ રાખો.

આરોગ્યતાના નિયમો સાથે સ્વભાવ-પ્રકૃતિને પણ કેટલો સંબંધ હોય છે. જે માણસોનો સ્વભાવ શાંત હોય છે તેઓની શરીર પ્રકૃતિ ઘણીજ સારી હોય છે. જેઓનો સ્વભાવ ચીડીઓ હોય છે તથા જેઓ જલદી ગુસ્સે થવાની પ્રકૃતિ ધરાવે છે તેઓ જરા જરામાં માંદા પડતાં જણાય છે. તેઓ વારંવાર કહે છે કે અમારો પિત્ત ઉછળી આવે છે-મગજ ફરી જાય છે, અને અમને વાત કરવાનું પણ ભાન નથી રહેતું. આ વાત ખરી છે. શરીરમાં પિત નામનું એક તત્વ રહે છે, જે ગુસ્સો થતાં ઉછળે છે, અને તેથી શરીર તથા મગજ ગરમ થઇ, આંખ લાલ થઇ જાય છે અને વાત કરવાનું કે સાંભળવાનું ભાન ગુમ થઇ જાય છે. જે કોઇ માણસ ગુસ્સે થતો હોય છે તેના મુખ ઉપરથી તેજ ઘટી જાય છે, અને તેનું લોહી ગરમ થવાથી બળી જાય છે. તેથી ઉલટું શાંત પ્રકૃતિવાળો માણસ તેજસ્વી હસમુખો અને તંદુરસ્ત હોય છે આ કારણથી શરીરનું આરોગ્ય જાળવવાની ઇચ્છા રાખનાર દરેક મનુષ્યે શાંત પ્રકૃતિ રાખવી અને દિવસે દિવસે તે શાંતિમાં વધારો કરવા પ્રયત્ન કરવો. સ્વભાવને હમેશાં શાંત રાખવા ઉપરાંત, હમેશાં આનંદમાં રહેવું અને પરોપકાર અને ભલાઇના કામો બને ત્યાં સુધી મન વચન અને કાયાથી કરવા અને તે નહિ બને તો મનથી કરવા માટે નિશ્ચય તો અવશ્ય કરવો. દરેક જીવ ચૈતન્ય સહિત હોય છે, અને તેના ઉપર દ્વેષ કરવો, એ તેને હાનિ કરવા બરાબર છે [illegible] નુકસાન કરે છે. એ દૃષ્ટિ દરેક [illegible] અને કરૂણાભાવ રાખવા અને તેમને નુકશાન ન થાય એવી [illegible]

મનને શાંત કરવા નિચલી ક્રિયા કરો.

સવારના પહોરમાં, અને [illegible] અને તેમ નહિ તો [illegible] પહેલાં [illegible] હોય તથા નાહવાની ક્રિયા કરી,

પ્રમાદ સેવો નહિ.

જો વિશ્રામ આપવામાં આવતો નથી તો તેમાં પાક ઓછો ઉત્પન્ન થાય છે, અથવા તો તે નિષ્ફળ જાય છે. ઘણાક ઝાડો અને વનસ્પતિઓના છોડવાઓ પણ અમુક ઋતુમાં ફળ આપ્યા પછી કેટલાક મહિના વિશ્રાંતિ લે છે અને તે પછીજ બીજા ફળ આપે છે. દરીઓ કે નદી પણ ભરતી આવ્યા બાદ વિશ્રાંતિ લેવા શાંત થાય છે. પશુ અને પક્ષીઓ પણ અમુક વખત કામ કર્યા બાદ વિશ્રાંતિ લે છે અને તાજાં થાય છે. અને જો તેમને વિશ્રાંતિ આપવામાં નથી આવતી તો તેઓ માંદા પડે છે અથવા કામ સારૂ નકામા થાય છે. મીલો, સાંચાઓ અને કારખાનાંઓ પણ અમુક મુદત કામ કર્યા બાદ નકામા થઇ પડે છે અને હમેશ માટે વિશ્રાંતિ લેતાં હોય એમ લાગે છે. આવી રીતે દુનીઆમાં મોટો ભાગ એવો દેખાશે કે જેમાં દરેકને અમુક વખત બાદ વિશ્રાંતિની જરૂર પડે છે. એથી વધીને કહીએ તો દુનીઆમાં એવા કરોડો માણસો છે કે જેઓ એવું માને છે અને કહે છે કે વિશ્રાંતિની જરૂર ફક્ત માણસ, જાનવર, પશુ, પ્રાણી અને ઝાડનેજ પડે છે એમ નથી પણ ઇશ્વરને પણ વિશ્રાંતિની જરૂર છે. આવીજ માન્યતાથી તેઓ એમ જણાવે છે કે, ઇશ્વરે પહેલે દિવસે આકાશ, બીજે દિવસે પાણી, ત્રીજે દિવસે પૃથ્વી, અને એ રિતે પહેલા છ દિવસમાં અમુક અમુક ચીજો બનાવી હતી અને પછી સાતમે દિવસે વિશ્રામ લીધો હતો. આવીજ માન્યતાથી તેઓ પણ પરમેશ્વરનું અનુકરણ કરતાં હોય તેમ અઠવાડીઆના એક ચોક્કસ દિવસે બધું કામકાજ બંધ કરી વિશ્રામ લે છે. આવી ક્રિયા ખાસ કરીને ઇસુ ખ્રીસ્તને પેગંબર તરીકે માનનાર તરફથી રવિવારે, મુસા પેગંબરને માનનાર તરફથી શનીવારે, અને મહમદ પેગંબરને માનનાર તરફથી શુકવારે કરવામાં આવે છે. ઇશ્વર વિશ્રાંતિ લે છે કે નહિ અને એ બીના સત્ય છે કે નહિ તે બાબતની ઉંડાણમાં વધુ ન ઉતરતાં એટલુંજ કહેવું પુરતું થશે કે કામ કરવા પછી વિશ્રાંતિ લેવાની જરૂર મનુષ્યો માટે મોટી છે, અને જો તેમ કરવામાં નથી આવતું તો પરિણામ વિપરિત આવે છે.

પ્રકરણ ૧૮ મું.

વિજય ક્યારે મળે?

Nature's laws are not commands. They are statements of inviolable references. We are not helpless in the hands of Nature. We are helpless so long as we are ignorant, and when we understand them, they become our slaves. By knowledge we can master them and change or turn them to our own purpose.

Annie Besant

આ બન્નેનું કહેવું સર્વાંશે યથાર્થ નથી. તેઓ બન્ને એકજ નજરે એક ચીજનું અવલોકન કરે છે. અંધ વિદ્યાર્થીઓએ હાથીને જોઈ, જે રીતે તેનુ જૂદું જૂદું વર્ણન કર્યું હતુ તેમ આમાં પણ છે. આપણામાંના ઘણાક એકજ પક્ષે એક ચીજને જુવે છે. તેઓ એકાંતવાદી છે. તેઓ પોતે જે માને છે તેજ ખરૂ છે, એમ માને છે, અને બીજાઓને ખોટા માને છે, અને કર્તવ્યને ભૂલે છે ઉદ્યોગવાદી અને નસીબવાદીની તકરાર પણ એકાજ એક પક્ષી જ્ઞાન ઉપર રચાયલી છે. તેઓની દલીલ યથાર્થ નથી પણ લુચ્ચી છે

ભલમનસાઈ બતાવે છે, જે માણસ એમ માને છે કે દુનિયામાં કંગાલિયત જેવી ચીજ છે, તે માણસ મગજમાં એવી કંગાલિયતનો વિચાર બાંધે છે, [illegible] પોતાની અંદર દુર્ભાગ્યનો સંગ્રહ કરે છે, નહિ, પણ જો તે તેથી ઉલટો જ એમ વિચાર રાખશે, કરશે, તો તે કંગાલિયતને દૂર કરી ભગાડી શકશે.

દરેક કાર્યમાં વિજય મેળવવા ઇચ્છનારે તેમજ કંગાલિયતને દૂર કરી શકવાની પ્રબળ ઇચ્છા ધરાવનારે એવી ભાવનાઓ દઢ પણે રાખવાની જરૂર છે કે તે દરેક કાર્યમાં બરોબર વિજય મેળવી શકશે જ અને કંગાલિયતને દૂર નસાડી શકશે જ. તેણે તે બાબતમાં પ્રથમ વિચારમાં [illegible] અને તે [illegible] બાબતમાં [illegible] કરવાની જરૂર છે.

[illegible]

આ [illegible] વિચાર [illegible] પુરુષો જે સઘળા પુરુષાર્થ વડે વિજય મેળવવાનો જે સઘળા પુરુષો થયા છે, તે ઉપર અમલ ન કરતા જે બેસી રહેશે, તે કદાપિ કદી જ સુખી દરેક માણસે તેથી

નથી. ઉપરનો માણસ કરોડોની રકમ આકાશમાંથી આવી તેના ખે[illegible]
પડે એવું કદી ઇચ્છતો ન હતો. તે તો પોતાનાં કામ અને [illegible]
પ્રમાણમાં અમુક રકમ મળે એજ ઇચ્છા રાખતો હતો. તે રકમ [illegible]
હવાઈ ખ્યાલની નહિ પણ અક્કલને અનુસરીને વિચારેલામાં [illegible]
હતી, અને તેટલી રકમ ધંધામાંથી મળી આવતીજ. તે રકમ વિ[illegible]
મનમાં કદિ પણ શંકા ઉત્પન્ન થતી હતી નહિ, કેમકે તે અક્કલને [illegible]
સરીનેજ હતી. દરેક પળે તે વિચારમાં વધુ દૃઢ થતો અને દરેક પ[illegible]
સંબંધમાં ઉદ્ભવતાં નવા વિચારોને દૃઢતાથી અમલમાં મુકતો. [illegible]
તે કદિ પણ નિષ્ફળ થતોજ નહિ.

આ બાબતમાં એ બિના યાદ રાખવાની છે કે ઇચ્છા અને [illegible]
રીયત સાથે – કામ – ક્રિયા – પણ થવીજ જોઇએ

જેટલી ખાત્રીથી આ લખાય છે તેટલીજ ખાત્રીથી એ પણ જ[illegible]
શકાય કે વિચારબળ નવી ચીજો પેદા કરવાની એવી અગાધ [illegible]
ધરાવે છે કે જો તે બરાબર ખીલવવામાં આવે તો તેને ખીલ[illegible]
એક વખત કેળવણીની – સવળ – થઈ શકે અશક્ય મનાતી ચીજ [illegible]
શક્ય મનાતી ચીજ જેટલું જ્ઞાન જો આપણને હોય તો તે અશક્ય મ[illegible]
ચીજ પણ શક્ય થવા [illegible] કરીએ તો [illegible]
ચીજ વિષે [illegible] વિચારો જન્મ પામ્યા. પછી તે વિચાર[illegible]
[illegible] એક યા અનેક ચીજરૂપે તે વિચાર [illegible]
[illegible] આવે છે. અને તે પછી તેને નવો કાયદો [illegible]
આપણે [illegible] છીએ. વિચાર એજ સર્વ ચીજોને જન્મ [illegible]
પેદા કરનારી શક્તિ છે. અને એ વિચાર [illegible] જન્મ [illegible]
જન્મ પામેલો ખરો પદાર્થ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

નામાં જે મ્હોટું બળ રહેલું છે તેને ઓળખવા માટેના છે. એ વિચારો મનુષ્યને પોતાને ભૂલથી, ખામીથી, અને પાપથી ભરેલા માનવાને બદલે પોતે અનંત અક્કલ, અનંત પુન્ય અને અનેક સત્ય ધરાવે છે, તેને દેખાડવામાં પ્રકાશરૂપ છે. પ્રકાશ વગરના અંધકારના કારણે તે પોતે દુઃખી અને કમનસીબ થઈ ગયો છે. આ વિચારોનું મનન કરવાથી, અને તેને અમલમાં મુકવા શુરવિર થવાથી, મનુષ્ય વધારે સારો, વધુ અક્કલવાળો, અને વધુ સુખી થશે. પોતાના વિચારને ફેલાવવાનું સામર્થ્ય તે ધરાવે છે, એમ તેને ખાત્રી થતાં તે વધારે દૃઢ બનતાં શીખશે અને છેવટે પોતાને પીછાની સુખી થશે. આ લેખો તેને પોતાને પોતાની કિમ્મત શું છે, તે આંકતાં શીખવશે એમ આ લેખક ધારે છે, અને પોતાને 'પામર,' 'બિચારો' અને 'કમનસીબ' માનવાને બદલે 'મરદ', 'બધું કરવાની શક્તિ ધરાવનાર", "એક એડીસન કરતાં પણ વધુ કરવાનું બળ ધરાવનાર," માનતાં શીખવશે. તેમ છતાં કોઈ એમ ન માની લે કે આ લેખો માણસને અભિમાની કરવા માટે લખાયેલા છે. તેમ છેજ નહિ. અભિમાની મનુષ્ય અને પોતાને પીછાનનાર મનુષ્યમાં મોટો ફરક છે. આ લેખો, મનુષ્યને અભિમાની કરવાને બદલે પોતાની શક્તિનું [illegible] થતાં મનુષ્ય ખામી રહિત, ગરીબાઈ રહિત, અને માંદગી રહિત થવા [illegible] કરશે, અને હમણા કલ્પનામાં પણ નહિ ઉદભવેલા સુખો પ્રાપ્ત કરી શકશે તે દરિદ્રને દૂર કરી શકશે, [illegible] કરાવશે અને [illegible] સુખી થશે.

[illegible] દુઃખ અને [illegible] દરિદ્રતા [illegible] નો, રહિત, દુઃખ અને [illegible] ને દૂર કરી સુમતા, [illegible] અને સમર્થપણાના વિચારો [illegible] સર્વત્ર-ઉચે-નીચે, [illegible] સુખ [illegible] તમારે [illegible] વધુ ખ્યાલ [illegible] જણાઓ. [illegible] આનંદ [illegible]